

ΜΗΝΙΑΙΟ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ
ΦΙΛΟΛΟ
ΓΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΜΙΤΕΧΝ.

ΠΕΡΙΟΔΙ
ΚΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΡ.
ΜΑΡΙΕΤΤΑ
ΜΙΝΩΤΟΥ

ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΘΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Στήν 'Ελπίδα (ποίημα Σίλλερ μετάφρ.)	Θεοφίλου Βορέα
'Η Ζωή και τό 'Εργο του Λασκαράτου	Διον. Ζακηθινού
Στή χλόη του νησιού μου (ποίημα).	Μιχ. Γ. Πετρίδη
'Η ναυμαχία της Ναυπάκτου στη Βενετσιάνικη ποίηση	Μαριέττας Μινώτου
Στόν τάφο του καλλιτέχνη (ποίημα)	'Απ. Μαρμέλη
Τό τραγούδι της Γης	Στρατή Μυρβήλη
Ζήλεια (σονέττο)	Στέφανου Σίδεση.
Θρύψαλα.	Δ. Γρ. Καμπούρογλου
Είσαι μιὰ πλάνη 'Ελπίδα.... (ποίημα)	Ρίτας Μπούμη
Ξέρω.... (ποίημα)	Μίμη Πομόνη
Μιά κουβέντα πάνω στην τέχνη	Στρατή Σωμερλίτη
'Επτανησιακά Σημειώματα (Bibl. Ιον. προσθήκαι)	Δ. Παπαριαννόπουλος
Τό Θέατρο των άλλων ('Αστραία 'Αγγ. Σημηριώτη)	Μ. Βάλσα
Κριτικά Σημειώματα.	W
	Ω**
'Η Ρωσική Φιλολογία	A. C.
Πνευματική Ζωή—'Εκδόσεις—Περιοδικά—'Εφημερίδες—Διάφορα.	

ΙΑΚΩΒΑΓΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΝΙΚΟΥΣΣΕΟ ΝΕΟΧΩΡΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
AL 53.42.φ2.0026

*'Ετος Δ. έρω. 51-56.
Ιανουάριος—Φεβρουάριος 1930
Τό τμήμα Δρ. ΣΙΟ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ 'ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,

* Ετησία	Δραχ. 50
* Εξαμήνος	25
* Ετησία Έξωτερικού δολλάρια	2
* Έκδοση πολυτελείας τὸ διπλό.	

Διευθύντρια: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ
 » συντάξεως: ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ
 —= Τυπώνεται στὴ Σῦρο —=
 Ἐμβάσματα, συνεργασία καὶ ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ Περιοδικὸ στέλνεται στὴ Διεύθυνση; *Μαριέττα Μινώτου* Διευθύντριαν «Ἰονίου Ἀνθολογίας» Ζάκυνθον.

ΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ μας μὲ τις 50 δραχ. τῆς συνδρομῆς των λαβαίνουν πάνω ἀπὸ 200 σελίδες τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας». Ἔχουν δικαίωμα σὲ ἔκπτωση 50 ο/ο στὸ πολυτελέστατο Δεύκωμα Μαρκοῦ (δηλ. θὰ τοὺς στοιχίξῃ μόνον 7.50) μὲ τις 150 σελίδες του. Ἐπίσης 50 ο/ο ἔκπτωση στὸ Δεύκωμα τῆς Ζακύνθου (25 δρ. 200 καλλιτεχνικώτατες σελίδες).
ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΕΣ πλέον τῶν πέντε συνδρομητῶν, λαβαίνουν διάφορα ἐκλεκτὰ φιλολογικὰ δῶρα.
 Ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο φύλλο ἢ «Ἀνθολογία» θὰ τυπώνεται στὴν Ἀθήνα τακτικώτατα καὶ ἐλπίζομε πὼς θάμαστε σὲ θέση νὰ αὐξήσωμε τις σελίδες τῆς.

Ἡ «ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ» πουλιέται σὲ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα τῶν Ἀθηνῶν ἰδίως στοῦ Κολλάρου (Σταδίου 50) καὶ Δ. Καίεργη (Πανεπιστημίου 22α) ὅπου οἱ θέλοντες μποροῦν νὰ ἐγγράφονται καὶ συνδρομητές. Ἐπίσης σὲ ὅλα τὰ κεντρικὰ κίσκια τῶν Ἀθηνῶν.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ!
Κ. Ζέγγηλη: Ἡ χημεία εἰς τὸ Βυζάντιον.
Frank Choisy: Ἀνέκδοτα Ἐγγραφα τοῦ Καποδίστρια σὲ φωτοτυπία βγαλμένα.—*Γιάννη Σκαρίμπα*: Ἡ Κυρὰ τῆς Ἀγάτης (διήγημα).
Ὀμήρου Μπεκέ: «Μέσα στὴ Χαρὰ τοῦ Βουνοῦ».
Ἀνέκδοτα: Ποιήματα τοῦ πατέρα τοῦ Jean Moréas.
Μ. Βάλσα: Τὸ Ἴονιο Θέατρο—Ἰωάννης Ζαμπέλιος.
Κωνστ. Ράδου: Ὁ Βάλτερ Σκότι, ὁ μεγαλύτερος ἱστορικὸς μυθιστοριογράφος.
Ποιήματα: Μιχ. Ἀργυροπούλου, Μιχ. Σπασινόπουλου, Ἀπ. Μαυριελή, Μυρτιώτισσας, Ρίτας Μπούμη, Π. Φλώρου, Μίμη Πομόνη, Στέφανου Σίδερη, Ἀναστ. Σκιαδαρέση.
Ἔργα: Ν. Β. Τομαδάκι, Φραγκόπουλου κτλ. κτλ.

Ἡ Ἐλπίδα

1.

Ὅλοι μιλοῦν ἀδιάκοπα γιὰ εὐτυχισμένα χρόνια καὶ πλάττουν ὄνειρα χρυσᾶ καὶ μὲ γοργὰ φτερὰ τοὺς βλέπεις ὅλους νὰ πετοῦν καὶ ἀποζητοῦν αἰώνια σὲ κόσμους ἄλλους μιὰ ἀφθαστη, μιὰ ἀτέλειωτη χαρὰ. Γερνᾷ ὁ κόσμος μὲ καιρὸ καὶ πάλι ξανανιώνει, μὰ τὴν ἐλπίδα ἀπ' τὴν ψυχὴ κανεὶς δὲν ξερριζώνει.

2.

Ἡ ἐλπίδα μέσα στὴ ζωὴ καθένα συνοδεύει ἐκείνη τὸ φαιδρὸ παιδί γιὰ πάντα τριγυρνᾷ ἢ μαγικὴ τῆς ἢ μορφὴ τὸ νέο σαγηνεύει τὸ γέρο καὶ ὡς τὸν τάφο του ἐκείνη κυβερνᾷ γιὰτὶ καὶ ἂν κλειῇ στὸν τάφο του τοῦ πόνου τὴ ρυτίδα, καὶ ἐκεῖ, σιμὰ στὸ μνήμά του, φυτεύει τὴν ἐλπίδα.

3.

Δὲν εἶναι πόθος μάταιος, ὄνειρο πού δὲ μένει, οὐδὲ φυτρώνει ἄσκοπα σ' ἀνόητη καρδιά. Γιὰ κάτι τι καλλίτερο εἴμαστε γεννημένοι τέτοια φωνὴ στὰ στήθια μας ἀκούεται βαθιά. Καὶ ὅ,τι ἐκείνη ἢ μυστικὴ φωνὴ μᾶς ψιθυρίζει, δὲν εἶναι πλάνη τῆς ψυχῆς πού ἀδιάκοπα ἐλπίζει.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 (SCHILLER)
 ΜΟΥΣΕΙΟ ἈΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

Ο Ἀνδρέας Λασκαράτος γεννήθηκε στὸ Ληξούρι τῆς Κεφαλονιάς τὴν Πρωτομαγιά τοῦ 1811 ἀπὸ οἰκογένεια εὐπορῆ καὶ ἀρχοντικῆ.

Στὴν παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ὑασκαράτου ἦταν πολὺ ζωηρὸς καὶ ἀνήσυχος, δταν ἔγεινε δέκα χρονῶν ὁ συγγενὴς του καὶ γνωστὸς πολιτευτῆς Δημήτριος Δελλαδέτσιμας τὸν πῆρε στ' Ἀργοστόλι κ' ἕνα χρόνον ἀργότερα ἐφοίτησε στὸ Κολλέγιο, ποῦ εἶχε ἰδρῦσει ὁ λόρδος Guilford στὸ Κάστρο τὴν παλιὰ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλονιάς. Ἐκεῖ εἶχε δάσκαλον τὸ σοφὸ Νεόφυτο Βάμβα. Ἡ σχολικὴ ζωὴ τοῦ Λασκαράτου εἶταν πολὺ ζωηρῆ. Δὲ μπορούσε νὰ χωνέψῃ τοὺς δασκαλισμοὺς καὶ εἶχε τὴν ἰκανότητα νὰ σατυρίζῃ καὶ νὰ μιμῆται τοὺς δασκάλους του. Σχετικὰ μ' αὐτὸ λέγει ὁ ἴδιος στὴν αὐτοβιογραφία του (1): «Εἶχα μιὰ μεγάλη εὐκολία νὰ μιμοῦμαι τὸ γράψιμο τῶν ἄλλων τόσο, ποῦ κόβοντας χαρτάκια ὁμοια μὲ τοῦ δασκάλου καὶ χαράσσοντας γράμματα σὰν τὰ δικά του, ἐπαιζα βλέποντας τὸ Βάμβα νὰ μὴν ἀναγνωρίζῃ πιά τὸ πρωτότυπο: «Πολὺ καλά, μοῦ ἔλεγε. Μὰ ποῖ εἶνε τὸ δικό μου;». Καὶ κρατοῦσε γιὰ δικό του ἐκεῖνον, ποῦ τοῦ ἔδινε γιὰ τέτοιο!». Στὸ Κάστρο εἶχε γίνει ὁ ἀρχηγὸς τῆς παρέας τῶν παιδιῶν τοῦ Κολλεγίου καὶ τὸ μικρὸ χωριὸ ἀναστατωνότουον συχνὰ ἀπὸ τὰ παιγνίδια καὶ τίς φωνές τους». Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ μιὰ φάρσα, ποῦ διηγεῖται πολὺ ὁμορφα ὁ ἱστοριοδίφης τῆς Κεφαλονιάς κ. Ἡλ. Τσιτσέλης: «Καὶ αἱ νύκτες (στὸ Κάστρο) δὲν διήρχοντο ἤρεμοι. Νύκτα τινὰ κατ' εἰσῆγγισιν τοῦ ἀρχηγοῦ (τοῦ Λασκαράτου), οἱ ἔρημοι δρόμοι τοῦ πολισματίου εἶδον συνοδεῖαν ἡρέμα καὶ σιγῇ βαδίζουσιν, λευκαφοροῦσαν. Αἱ σινδόναι τῶν μαθητικῶν κλινῶν ἐκάλυπτον ἀπὸ κεφαλῆς τοὺς νεανίας, προτιθεμένους νὰ ἐμβάλωσιν εἰς τρόμον τοὺς ἀφελεῖς, καὶ δεισιδαίμονας κατοίκους» (2).

Στὰ 1828 ὁ Δελλαδέτσιμας τὸν πῆρε στὴν Κέρκυρα, ὅπου εἶχε δασκάλους τὸν ἐπιτηνήσιο ποιητὴ Ἀνδρέα Κάλβο καὶ τὸν ἰταλὸ Βικέντιο Νανούτσι. Ἐκεῖ γνωρίστηκαν μὲ τὸ Σολωμό, ποῦ ἐχτιμοῦσε καὶ διώρθωνε συχνὰ τὰ μικρὰ σατυρικὰ του σχεδιάσματα.

Ἀργότερα γράφτηκε στὴ Νομικὴ Σχολὴ τῆς Κέρκυρας κ' ἕνα χρόνον ὕστερα ἔφυγε γιὰ τὸ Παρίσι, γιὰ νὰ συνεχίσῃ ἐκεῖ τίς σπουδές του. Μὰ ὁ Λασκαράτος πολὺ μικρὴ κλίση εἶχε στὰ Νομικὰ ἀγαποῦσε φαίνεται περισσότερο τὴν Ἱατρικὴ. «Ὅταν ἐπίασα στὰ χέρια μου, λέγει στὴν αὐτοβιογραφία του, δταν ἀναγκάστηκα νὰ διαβάσω τὸ κολοσσιαῖο σύγγραμμα τοῦ Duraxton!... τὰ μάτια μου βουρκώσανε ἀπὸ δάκρυα, ὁ νοῦς μου ἐσκοτείνιασε, ἡ ψυχὴ μου ἐπαναστάτησε κι' αἰστανόθηκα τὴν καρδιά μου γιο-

1) Cenni biografici. Ὡς τώρα ἡ αὐτοβιογραφία αὐτῆ εἶταν γνωστὴ ἀπὸ τὴ μετὰφραση τοῦ H. Pernot (Études de litt. grecque Mod. II). τελευταία μεταφράστηκε ἀπὸ τὸν κ. Χ. Ἀντωνάτο. βλ. βιβλιοκρισία μου «Νέα Ἑστία» 1927, τεῖχος 11.

2) Ἡλ. Τσιτσέλης, Ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Λασκαράτου, Μοῦσαι, Ζακύνθου 1896 φύλλ. 101.

μάτῃ ἀπελπισία». Ἐν τούτοις ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνον μελέτη στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Παρισιῦ, κιἄλλα δυὸ στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Τσοκάνης, πῆρε τὸ δίπλωμα τοῦ δικηγόρου καὶ γύρισε στὸ Ληξούρι.

Μὰ πολὺ λίγο ἐπιδόθηκε στὸ δικηγορικὸ ἐπάγγελμα, γιὰτι ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι αἰσθανόταν μιὰν ἀπέχθεια γι' αὐτὸ, καὶ κάποια βλάβη τῶν φωνητικῶν του ὀργάνων τὸν ἐμπόδιζε: «Ἡθελα, λέγει στὴν αὐτοβιογραφία, ἡ δική μου περίπτωσις νὰ χρησιμέψῃ γιὰ παράδειγμα στοὺς ἄλλους πατέρες καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ μὴ βάζουν τὰ παιδιὰ τους νὰ ἐπιδίδονται σὲ μελέτες, ποῦ γι' αὐτὲς δὲν αἰσθάνονται παρὰ ἀντιπάθεια, τρανώτατη ἀπόδειξις πὼς ἡ φύσις δὲν τοὺς ἔχει γεννημένους γιὰ τίς μελέτες αὐτὲς καὶ πὼς δὲν θὰ εὐδοκιμήσουν, ἂν ἐπιδοθοῦν».

Αὐτὴν τὴν ἐποχὴ ἀρχίζει νὰκολουθῇ μιὰ πικρὴ ἔντονη φυσικὴ του κλίση, νὰ γράφῃ ποιήματα, κυρίως σατυρικά. Ἡ κοινωνία, ποῦ τὸν περιτριγύριζε, μὲ τίς παραξενιές καὶ τὰ ἔκτροπά της, τοῦ ἔδινε ἕνα μεγάλο κύκλο σατυρικῶν θεμάτων. Ἐτοῖ ἐγραψε τὸ «Ληξούρι στὰ 1836» καὶ τὴν «Βάρκα-Κανονιέρα».

Τὸ «Ληξούρι» εἶναι ἕνα μακρὸν σατυρικὸ ποίημα, σὲ βραψωδίες, ποῦ τὸ ἱστορικὸν του εἶναι τὸ ἐξῆς: Οἱ Ληξουριῶτες εἶχανε ζητήσει ἀπὸ τὴν Προστασία νὰ τοὺς δοθῇ ἡ ἀδεια νὰ χτίσουν ἕνα λιμενοβραχίονα. Ἡ ἀδεια πραγματικὰ τοὺς δόθηκε τότε ὅμως σηκώθηκε φιλονεικία ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους, γιὰτι ἄλλοι ζητούσανε νὰ χτιστῇ τὸ πύρρον στὸ ἕνα ἄκρον τοῦ Ληξουριοῦ, πρὸς τὸ μέρος τῆς δικῆς τους γειτονίας, κι' ἄλλοι στὸ ἄλλο πρὸς τὸ δικὸν τοὺς μέρος. Τὸ ἐλάχιστον αὐτὸ θέμα πῆρε ὁ ποιητὴς καὶ ἔπλασε μὲ τὴν πλοῦσια φαντασία του ἕνα ὄρατον τοπικὸν ποίημα. Ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ πὼς ἐμιμήθηκε τὸ ἠρωϊκο-κωμικὸν ἔργον τοῦ Al. Tassoni, la secchia rapita ἢ κλεμμένη σκάφη (1). Ἀλλὰ ἂν καὶ τὸ θέμα εἶναι ἀνάξιον λόγου, ὁ ποιητὴς τὸ χειρίστηκε μὲ τέτοιον τρόπο, ποῦ νὰ παρουσιάσῃ σὲ μιὰ κωμικὰ ἠρωϊκὴ ζωγραφία ὅλα τὰ ἔθιμα καὶ τίς ἀσχήμες τοῦ τόπου. Ἡ θρησκευτικὴ ἱεροκαπηλεία, τὸ μικροφιλότιμον τῶν κατοίκων, ὁ ἐγωϊστικὸς καὶ φιλόδοξος χαρακτήρας τους—ὅλ' αὐτὰ βεαλιστικώτατα ζωγραφίζονται μέσα στὸ «Ληξούρι».

Εἶναι τὸ ποίημα αὐτὸ ἕνα ἀπὸ κείνα τὰ τοπικὰ ἔργα, ποῦ σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ εἶταν πολὺ συνηθισμένα καὶ στὴν Ἑλλάδα καὶ ἔξω ἀπ' αὐτὴ. Ἄν ἠθέλαμε νὰ βροῦμε ἕνα ἀνάλογον ποίημα στὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία, πετυχημένο, νομίζω θὰ μπορούσαμε νὰ παραβάλουμε τὸ «Ληξούρι» μὲ τὸ ἔργον τοῦ Σαχλίκη, ἂν καὶ ὁ Λασκαράτος εἶναι πολὺ ἀνώτερος στὸ χειρισμὸν τοῦ θεματός του καὶ στὴν περιγραφικὴ δεξιότητα ἀπὸ τὸν Κρητικὸν συγγραφέα. Στὸ «Ληξούρι» ἡ φαντασία εἶναι πλοῦσια, μὰ προπαντὸς ἡ παρατήρησις ἐξαιρετικὰ ἐνωμένη μὲ τὴν πλοκὴν τῶν ἀναπάντων γεγονότων, ποῦ κινεῖν τὸ γέλοιστον ἀναγνώστη. Ἐχομε ἀνάμεσα στὰ ἄλλα

1) βλ. «Λύχνος», 23 Φεβρουαρίου 1861, ἀρ. 20 β. 158.

και στίχους γραφικώτατους, όπως λ. χ. είναι η περιγραφή του έρχομου της Νύχτας, μιὰ ἀληθινὰ ἐπική εἰκόνα :

Ὡστόσο ἡ Νύχτα ἐρχότουνε γδυμένη
μ' ἕνα σεντόνι μοναχὸ στήν πλάτη.

Ὁμορφη μυροπούλα ἀναθρεμμένη
εἰς τὸ χορὸ, στὸ θέατρο, στὸ κρεββάτι.

Ἀνασκαμνίζεται γλυκὰ καὶ πηαίνει
νὰ πέση νὰ ἡσυχάση, δουλιασμένη.

« Ἡ Βάρκα-Κανονιέρα », κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι ἡ πιὸ ἀτυχὴ του σάτυρα. Σ' αὐτὴν ἀναγκάζεται συχνὰ ν' ἀναφέρῃ ὠρισμένα πρόσωπα καί, τὸ πιὸ χειρότερο ἀκόμη, ἀφίνει τὴ νεανική του ὁρμὴ νὰ ξεχύνεται μὲ μεγάλη ἐλευθεροστομία, ἔτσι, πού τὸ ἔργο καταναί πιά χυδαιολογία. Ἡ φαντασία εἶναι βαρεῖα καὶ ἡ ἐξεύρεση τῶν γεγονότων τόσο δύσκολη, πού ἀνάγκασε τὸ ποιητὴ νὰ φήσῃ μισοτελειωμένο τὸ ἔργο του αὐτό. Ἀλλά, ἀν καὶ παρουσιάσῃ τίς στοιχειώδεις αὐτὲς ἀτέλειες, ἔχει κάποια σημασία ἀπὸ πολιτικοκοινωνικὴ ἀποψη, γιατί σατυρίζει τίς φιλελεύθερες τάσεις, πού ἡ δημοκρατικώτερη πολιτικὴ τῶν Ἑγγλων εἶχεν ὑποδοθῆσει.

Στὰ 1844 ὁ θάνατος τοῦ πατέρα του τὸν ἀνάγκασε νὰ ἀναλάβῃ τὴ διοίκηση τοῦ σπιτιοῦ του. Κ' ἕνα χρόνο ἀργότερα ταξίδεψε στὴν Κρήτη μὲ τὸ σκοπὸ νὰ περιμαζέψῃ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ νησιοῦ καὶ νὰ μελετήσῃ τὴ γλῶσσα τοῦ Κορνάρου. Μὰ γλήγορα ὁ ποιητὴς ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴν πατρίδα του ἄπραχτος, γιατί δὲ βρῆκε κανένα νὰ τὸν ὀδηγήσῃ. Παντοῦ εὗρισκε « λογιωτατίσιμους », καθὼς λέει, πού ἀρνιόνταν τὴ μητρικὴ τους γλῶσσα: τὸ ταξίδι αὐτὸ τοῦ Λασκαράτου πρέπει ξεχωριστὰ νὰ τονισθῇ, γιατί δείχνει ἕνα φωτισμένον ἄνθρωπο, πού σὲ μιὰ τέτοια ἐποχὴ—ὄσο κιὰν εἶχε κυκλοφορήσει ἀπὸ τὰ 1824 ἡ συλλογὴ τοῦ Faurliel—μπόρεσε νὰ διακρίνῃ τὴ σημασία τῶν λαογραφικῶν μελετῶν⁽¹⁾.

Τὸν ἐρχόμενον χρόνον (1846) παντρεύτηκε τὴν Πηνελόπη Κοργιαλένιο, μορφωμένη γυναίκα καὶ ἠθικὰ ἐξυψωμένη, πού στάθηκε, καθὼς θὰ ἴδουμε παρακάτω ὁ πιστὸς σύντροφος τῆς ζωῆς του καὶ ἡ παρηγοριά του στὴ δυστυχία καὶ τοὺς κατατρεγμούς.

Στὰ 1850 ἔγιναν ἐκλογὲς γιὰ τὴ Νομοθετικὴ Συνέλευση τῆς Ἰονίου κι' ὁ Λασκαράτος, θέλοντας νὰ χτυπήσῃ τὴν πολιτικὴ σάπιλα τοῦ τόπου, ὑπέβαλε ὑποψηφιότητα ἀντιπροσώπου. Μὰ ἀπὸ ἔλλειψη δημογνωμικῆς πολιτικῆς καὶ λόγῳ τῆς ὠμῆς εἰλικρινείας του ἀπέτυχε⁽²⁾.

Τότε ἀηδιασμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ ἐκείνη καὶ ποθώντας νὰ βρῇ μιὰ ζωὴ

1) Σκορπιστὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὸ ἔργο τοῦ Λασκαράτου συναντοῦμε λαϊκὰ τραγούδια, παροιμίαι κλ. βλέπε μιὰ ὁμορφὴ συλλογὴ ἐμμέτρων Παροιμιῶν, Δύχνος, ἀρ. 23. Ἐπίσης στὸ « Δύχνος » ἀρ. 27, εἶναι δημοσιευμένη μιὰ συλλογὴ ἀπὸ δημοτικὰ τραγούδια ἀξιοπρόσεχτα. Εἶναι μερικὰ μαζεμένα ἀπὸ τὴν Κρήτη.

2) Ὁ Λασκαράτος ὑπέβαλε δεύτερη φορὰ ὑποψηφιότητα στὰ 1862. Μὰ ἀπέτυχε πάλι. βλ. « Δύχνος », 10 Μαρτίου 1862.

ἀνώτερη ἔφυγε γιὰ τὸ Λονδίνο, ὅπου ἔμεινε ἕνα χρόνο, δίνοντας μαθήματα Νεοελληνικῆς. Καί, σὰν ἄνθρωπος συγκινημένος ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, ἔστρεψε πάντα τὴ σκέψη του πρὸς τὴν οἰκογένειά του. Τότες ἔγραψε τὸ ὠραῖο ἐκεῖνο σονέττο στὴν εἰκόνα τῆς γυναικὸς του :⁽¹⁾

Εἰκόνα ἀγαπητῆ τῆς γυναικὸς μου,
Τώρα ἔλα καὶ ἐσὺ στὴ συντροφιά μου.
Κατοῖκα πάντα μέσα στὴν καρδιά μου
Καὶ φύλα με ἀπ' τίς πλάνεσες τοῦ κόσμου.

Ἐσὺ γιὰ μὲ προστάτης Ἄγγελός μου,
Ἄμεμπτα φύλας τὰ πατήματά μου.
Καὶ προτοῦ σκοτισθοῦν τὰ λογικά μου
Πρόβαλε, τρέξε ἐσὺ καὶ στάσου ὀμπρὸς μου.

Ναί· τὸ φῶς σου ξυπνάει τὴν ἀρετὴ μου
Καὶ πιστόνε σὲ σένα μὲ βασταίνει,
Γιατὶ τόσο σ' αἰσθάνομαι δική μου,

τόσο μὲ τὴν καρδιά μου ζυμωμένη,
Ποὺ δὲν ἡξαίρω πιά στὴ διαλογὴ μου
Πῶς νὰ σὲ πῶ, γυναϊκά μου ἢ ψυχὴ μου.

« Ἐως ἐδῶ, γράφει στὴν αὐτοβιογραφία του, ἡ ζωὴ μου δὲν ἦταν παρὰ ἕνα εἶδος εἰσαγωγῆ στὸ βόλο, πού εἶμουν, φαίνεται προωρισμένος νὰ παίξω στὸν κόσμον ». Κι ἀληθινὰ, ἀπὸ τώρα καὶ ἔμπρὸς ἀρχίζει ἡ ἠθικὴ του δράση, ἡ δράση ἑνὸς ἀγωνιστῆ. Μέχρι τώρα εἶχε χτυπήσει τίς κοινωνικῆς, πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς προλήψεις μὲ τὴν τέχνη, μὲ τὸ ὑπερβολικὸ ἐκεῖνο παρουσίασμα τῶν πραγμάτων, πούναι ἀπὸ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς σατυρικῆς ποίησης. Ἐνα του ἔργο πεζό, τὰ « μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς » ἀντικρῶζει συστηματικώτερα τὰ διάφορα κοινωνικὰ προβλήματα.

Τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς χωρίζονται σὲ τρία κεφάλαια : Στὰ « Οἰκογενειακὰ », τὰ « Θρησκευτικὰ » καὶ τὰ « Πολιτικὰ ».

Στὸ πρῶτο μέρος ἐξετάζεται ἡ οἰκογένεια « ὅποια εἶναι καὶ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ». Ὁ συγγραφέας ἀσχολεῖται πρῶτα-πρῶτα μὲ τὴ σύγχρονή του ἑπτανησιακὴ οἰκογένεια καὶ εἰδικὰ μὲ τὰ ἔξῃς σημεῖα : τὸ γάμο, τὴ στάση τοῦ ἀντρα μπροστὰ στὴ γυναίκα καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἀποτέλεσμα ἑνὸς ἀσυμβίβαστου καὶ βιασμένου γάμου εἶναι ἡ χαλάρωση τοῦ δεσμοῦ ἀνάμεσα στ' ἀντρώγυνα. Λέγει ὁ ἴδιος μὲ μιὰ πολὺ

1) τὸ σονέττο αὐτὸ μεταφράστηκε στὰ ἰταλικά μὲ πολλὴν ἐπιτυχία ἀπὸ τὸ R. Marzocchi. Δημοσιεύτηκε στὴ μελέτη μου: « Ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Λασκαράτου », Δελτ. « Ἀκαδ. Ὀμίλου », 1926 φύλλ. 3. Ὁ R. Marzocchi (Μαρτζώκης) μού εἶναι γνωστός κι' ἀπὸ ἕνα ποίημα ἰταλικὸ στὸ περιοδικὸ « Μοῦσαι » τῆς Ζακύνθου (1 Μαΐου 1846): « Per le fauste nozze della Signorina Olga Marangò col signore Achille Galzetti ».

ὁμορφῆ ποιητικῆ εἰκόνα: «Ἡ ἀγάπη στ' ἀντρέγυνά μας εἶναι σὰν τὸ σπόρο, ποὺ πέφτει στὴν πέτρα: ποὺ οἱ ὄσους τὸν κύνουν νὰ φυτρώσῃ, ζῆ γιὰ λίγες μέρες, μὰ, γιὰ τὴν ἔλλειψη θροφῆς τὸ φυτάκι ἐκεῖνο ξεραίνεται». Ὑστερα χτυπάει τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ἀναθρέφονται τὰ παιδιὰ. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ξεχωρίζει τὴν ἀδιαφορία κιὰπὸ τᾶλλο τοὺς βάρβαρους τρόπους τῶν πατέρων, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ κοντέψουν τὴν παιδικὴ ψυχὴ καὶ νὰν τὴ διορθώσουν, προσαρμόζοντας τὰ μέσα τῆς ἀνατροφῆς πρὸς τὴν πραγματικὴ φύση τοῦ παιδιοῦ. «Ὅσο πλιὸ τρυφεροί, λείει δείχνουμάστε στὰ παιδιά μας, τόσο πιὸ τρυφερὴ κάνουμε τὴν καρδιά τους, τόσο περσότερη ἀγάπη τοὺς ἐμπνέμε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας». Ὅλο τὸ οἰκογενειακὸ μέρος ἔχει μιὰν ἀληθινὴ συγκίνηση, γιὰτὶ ὁ συγγραφέας ἀντιγράφει τὴ ζωὴ του, τὴ ζωὴ ἐνὸς ἠθικοῦ οἰκογενειαρχῆ κ' ἐνὸς τρυφεροῦ πατέρα.

Στὸ δευτέρου μέρος καταγίνεται μὲ τὴ θρησκεία. Ὁ Λασκαράτος ἐννοεῖ τὴ θρησκεία γυμνὴ ἀπὸ κάθε εἰδωλολατρικὸ τόνο, στηριγμένη πάνω στὴν ἠθικὴ καὶ ἀποτελεσματὸ μᾶλλον τοῦ θαυμασμοῦ μας πρὸς τὴ διάνοια τοῦ Δημιουργοῦ, παρὰ τοῦ φόβου μας πρὸς μιὰν ἀνώτερη δύναμη. Ἀγαναχτισμένος ἀπὸ τὸ περιβάλλον τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τῆς ἐκμετάλλεψης τοῦ κλήρου καὶ τῆς λαϊκῆς πρόληψης, χτυπάει ὄλους τοὺς τύπους καὶ καυτηριάζει τὴ δεισιδαιμονία. Καὶ γεννεῖται φυσικὰ τὸ ἐρώτημα: Εἶταν ὁ Λασκαράτος ἄθεος; Πολλοὶ τὸ ὑποστήριζαν. ⁽¹⁾ Νομίζω ἕμως πὼς ἡ γνώμη αὐτὴ δείχνει μιὰν ἀτελεῖ γνώση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Λασκαράτου. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ ποιητὴς μᾶς πρόσβαλε συχνὰ βασικὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (πρὸλ. τὸ σονέτο του «Ἡ Δευτέρα Παρουσία») μὰ αὐτὸ δὲ δικαιολογεῖ τὴ γνώμη πὼς ὁ Λασκαράτος εἶταν ἄθεος, φτάνει νὰ μὴν πάρουμε τὴν ἐννοια τοῦ χριστιανισμοῦ στὰ στενὰ ὄρια τοῦ δόγματός, ἀλλὰ στὴν πλατύτερη οὐσία τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Συντομώτερα ἀναλύω τὸ περιεχόμενον τοῦ τρίτου κεφαλαίου, τῶν «Πολιτικῶν», γιὰτὶ θὰ χρειαζόταν ἐδῶ μιὰ πλατύτερη ἐξέταση τῆς Πολιτικῆς στὴν Ἐφτάνησο, πράγμα ποὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς μελέτης μου. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος χτυπάει τὴν ἀτομικὴ ὑστεροβουλία, ποὺ κρύβεται πίσω ἀπὸ κάθε εἶδους πολιτικὸ φανέρωμα. Ὁ Λασκαράτος, φίλος τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, πῆρε θέση ἐνάντια στὴν Ἑνωσῆ. Εἶναι περίεργο, ὅτι ὁ Ριζοσπαστικὸς ἀγὼνας ποὺ παρουσίασε τόσο εὐγενεῖς σημάδια ἡρωισμοῦ, ἀφῆσε ἀσυγκίνητο τὸν ποιητὴ μας. Αὐτὸ, κατὰ τὴ γνώμη μου, μπορεῖ νὰ δικαιολογηθῆ ἂν σκεφτοῦμε πὼς κυριώτερο χαρακτηριστικὸ τοῦ Λασκαράτου εἶταν ὁ ψυχραϊσμός ὀρθολογισμός, ποὺ ἀπ' αὐτὸν πάντα ξεκινούσε τοὺς διάφορους ἀγῶνες του. Ὑστερα ὁ Λασκαράτος ἔβλεπε τὸ ριζοσπαστικὸ μὲ κάποια προκατάληψη προσέχοντας ὅχι στὴ βαθειὰ σημασία

(1) Τὸ μᾶρτη τοῦ 1926 ἀνοίχθηκε στὴν τοπικὴ ἐφημερίδα τῆς Κεφαλονιάς «Ἑλῆα» μιὰ μακριὰ συζήτηση ἀνάμεσα στοὺς κ. Ἀντωνᾶτο καὶ Μακρῆ. Νομίζω πὼς ὁ Ἀντωνᾶτος πέρα γιὰ πέρα ἔχει δικίον ὑποστηρίζοντας ὅτι ὁ Λασκαράτος δὲν εἶταν ἄθεος.

του ἀλλὰ στὶς διαφορὲς μικροασχήμες πολλῶν ριζοσπαστῶν—πρᾶμα τόσο συνηθισμένο στοὺς διάφορους ἀγῶνες: «Ἄν ἐγὼ καταφέρωμαι, λείει, ἐναντίον εἰς τοὺς ριζοσπάστες, κάμνω τοῦτο, ἐπειδὴ παίρνω νὰ ἐξετάσω ἕναν-ἕναν τοὺς ἀρχηγούς των καὶ τοὺς εὐρίσκω γαλιότους καὶ παληανθρώπους. Ἄς βάλουν οἱ ριζοσπάστες ἐπὶ κεφαλῆς των ἀνθρώπους τιμίους καὶ ἐναρέτους, καὶ ἄς διευθύνωνται ἀπ' αὐτούς, καὶ τότε θέλει πῶ κι' ἐγὼ πὼς ὁ Ριζοσπαστισμὸς εἶναι κάτι τίμιο κ' ἐνάρετο» ⁽¹⁾.

Ἄν τώρα θελήσουμε νὰ δώσουμε μιὰ γενικὴ κρίση γιὰ τὰ «Μυστήρια» θὰ καταλήξωμε στὸν ἀκόλουθο χαρακτηρισμὸ:

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ πολιτισμοῦ, γραμμένο μὲ τὴ σάτυρα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ἐνὸς ἀγωνιστῆ. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Λασκαράτος δὲν μπόρεσε νὰ ὑψωθῆ σὲ πλατύτερες σκέψεις γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Εἶταν περισσότερο ἓνας εὐφυῆς σαρκαστῆς, ποὺ τὰ πόδια του μείναν πάντα βαρεῖα καὶ κολλημένα πάνω στὸ ἔδαφος μιᾶς στενωτέρης ἀντίληψης γιὰ τὸν ἀνθρώπο. Ἐνα τέτοιο σημεῖο εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖνο, ποὺ μιλά γιὰ τοὺς δούλους, τὸ ἀντιγράφο ὀλόκληρο, γιὰτὶ εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἐλαττωματικὰ μέρη τῆς ἠθικῆς τοῦ Λασκαράτου: (Μυστήρια α'. ἔκδ. σ. 22—23) «Ὁ δοῦλος κάνει τὸν ἀφέντη νὰ εἶναι ἀφέντης καὶ τὴν κυρία νὰ εἶναι κυρία. Ὁ δοῦλος ἐξοδεύοντας τὸν καιρὸ του εἰς τίς ὀλικῆς ἐργασίες τοῦ σπιτιοῦ, ἀφίνει διαθέσιμον τὸν καιρὸ τῆς νοικοκυρᾶς, ἂν θέλῃ νὰ τὸν ἐξοδέψῃ εἰς τὰ ἀνώτερα συμφέροντα τῆς οἰκογενείας του... Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ τοὺς δούλους καὶ τὰς δούλες, ποὺ ἔχουμε στὴν Κεφαλονιά σήμερα, τοῦτα εἶναι ὄντια κατεδασμένα ἀπ' τὰ βουνά, ὅπου, δὲν ἐλάδανε ἄλλη γνώριση, παρὰ ἐκεῖνη τοῦ γουρουνιοῦ, τοῦ γαϊδάρου καὶ τῆς γίδας». Καὶ λίγο παρακάτω: «Ὁ καιρὸς μας εἶναι πολὺτιμος, ἂν τότε μεταχειρίζομαστε διὰ νὰ καλητερέδωμε τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τὰ χτήματά μας: μὰ γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ κάνωμε τοῦτο, μᾶς χρειάζονται δοῦλοι, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ μποροῦμε νὰ ἀναπέδωμάστε καὶ δοῦλοι τέτοιοι δὲν εἶναι στὸν τόπο μας! Γιατὶ τὰ νόθα τοῦ Ὀρφανοτροφείου νὰ μὴν ἀναθρέφονται γιὰ τὴν ὑπηρεσία»; ⁽²⁾ Μιὰ τέτοια χαμηλὴ γνώμη γιὰ τὸν ἀνθρώπο τῆς κατώτερης τάξης μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ ποῦμε πὼς ὁ Λασκαράτος δὲν εἶχε ἓνα ἠθικοκοινωνικὸ σύστημα μὲ ἐξυψωμένη πνοή. Ἡ ἠθικὴ του ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἠθικὴ, ποὺ χτυπάει.

Εἶταν φυσικὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ Λασκαράτου νὰ κινήσῃ μιὰν ὀλόκληρη ἐπανάσταση ἐναντίον του. Ὁ κληρὸς καὶ οἱ δημαγωγοὶ χτυπημένοι ἀπὸ τὴν ὀμὴ καὶ εἰλικρινὴ γλῶσσα του κατάλαβαν πὼς ἓνα τέτοιο βιβλίον ἔπρεπε γρήγορα νὰ ἀφανισθῆ. Γι' αὐτὸ λίγες μέρες ἀργότερα, ὁ ἀνώτερος κληρὸς τῆς Κεφαλονιάς μεταχειρίστηκε τὸ βαρβαρικώτατο ἔθιμο τοῦ ἀφορεσμοῦ καὶ ἀφώρεσε ὅχι μόνον τὸ συγγραφέα, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλον, ποὺ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΒΕΛΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΙΘΟΥΣΙΩΝ

(1) βλ. Λύχνου, ἀριθμ. 16, σ. 124, 8 Δεκεμβρίου 1860.

(2) Πρὸλ. καὶ Λύχνου, ἀρ. 5, 30 Σεπτεμ. 1859 σ. 35.

θάχε τὸ θάρρος νὰ κρατήσῃ σπῖτι του καὶ νὰ διαβάσῃ ἕνα τέτοιο βιβλίον!... Ὁ Λασκαράτος ἀπάντησε μὲ σαρκασμὸ στὸν ἀφορεσμὸ καὶ τοὺς προκάλεσε νὰ τοῦ δείξουν τὰ λάθη του. Καὶ ὁ κλῆρος πρότεινε στὸ συγγραφέα νὰ κάψῃ ἔλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου του γιὰ ἀντάλλαγμα τῆς συχώρεσης.

(*Ἐχει συνέχεια).

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

ΣΤΗ ΧΛΟΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΜΟΥ

Σὰν ξεχασμένο ἀλαργοτάξιδο καρδί
γυρνῶ καὶ καλοδέξου με, πάτριε λιμάνι.
Μὲ σπρώχνει νόστον πόθος, ποῦ—χρόνια—δὲν παύει
τῆς ξενητιάς μου τὸ ψωμί πικρὸ νὰ κάνῃ.

Νησί μου, λαχταρώντας σὲ ξαναντικρύζω,
γιατὶ ἔλα σου ἀναδίδουν θύμησης ἀλόη,
ποῦ μοῦ μεθᾶ τὴν ὑπαρξῆ. Μὰ ἀναδακρύζω
σὰν ξαναβλέπω ἐσένα, τοῦ νησιοῦ μου ὦ χλόη.

Σὰν τίς τρανὲς ψυχὲς σεμνή, ταπεινωμένη
μὲς ἀπὸ βράχους καὶ λιθάρια ξεμυτίζεις.
Γῆς λιγοστὴ τὴ ρίζα σου ἔχει ἀγκαλιασμένη.
Μὲ δάκρυα τῶν νεφῶν, τὴ δίψα σου δροσίζεις.

Γαλήνια, τοῦ ἡλιοῦ δέχεσαι τὰ χάδια
ποῦ—ἀλλιά σου!—σὲ σιγοπυρώνουν καὶ σὲ καίνε. . .
Βουβὴ γροικᾶς μὲς σὲ φουρτουνιασμένα βράδια
τὰ μαδημένα φύλλα σου σκόρπια νὰ κλαίνε. . .

Μυριόχρωμα λουλούδια, σὰ βεγγαλικά, ἄστρα,
γεννιοῦνται ἀξάφνου καὶ μὲ ξόμπλια σὲ στολίζουν.
Κι' ἀξάφνου ὑπείκοντας σὲ Μοῖρα ἀναγελάστρα
τὰ πέταλά τους μαραμμένα ξεφυλλίζουν.

Τώρα, ποῦ σὰν καρδί ἀράζω ἐδῶ, ὦ χλοούλα,
κάνε με πάλι ἀξέχαστες χαρὲς νὰ νοιώθω
ζώντας ξανά τὴν περασμένη μου ζωούλα.
Καὶ νὰ ἠλεχτρίζωμαι ἀπ' τὸν ἴδιο ἐκείνον πόθο :

Σιμά σου νὰ ξαπλώνω, νάπαλοχαδεύω
μ' ἐρωτισμὸ τὰ δροσοπράσινά σου κάλη
καὶ μελετώντας σε ξανά νὰ γαληνεύω
ὅ,τι φουρτουνιασμένο μέσα μου προβάλλει.

Καὶ σὰν παιδί καὶ τώρα νὰ σοῦ κουβεντιάζω
γιὰ μύριους πόθους μου, γιὰ κάθε νιὸ σκοπὸ μου
κι' ἐκστατικὸς τὴν ὁμορφιά σου νὰ θαυμάζω
καὶ νὰ σὲ καμαρώνω ὡς θησαυρὸ δικό μου.

Κι' ἀληθινὰ νὰ λέω πῶς μὲ καλημερίζεις
σὰ διαμαντόλουστη σὲ βλέπω τίς αὐγούλες.
Κι' εἶταν τὰ χεῖλη μου ποῦ σὲ φιλοῦν δροσίζης
νὰ νιώθω μέσα μου παράξενες τρεμούλες.

Ὅλα μ' ἀνατριχίλα σὰς ξαναντικρύζω
ἐδῶ· κ' εἶμαι πασίχαρος· τί σὰ μ' ἀλόη
μεθατέ μου τὴν ὑπαρξῆ. Μᾶς πῶς δακρύζω
σιμά σου λαγγεμένος τοῦ νησιοῦ μου ὦ χλόη!

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Ἡ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΣΤΗ ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Β'.

Εἶπαμε στὸ προηγούμενο, πῶς ἡ βενετσιάνικη ποιητικὴ Μοῦσα δὲν μπόρεσε νὰ βρεῖ νέα χαρούμενη χορδὴ βλέποντας ἀνυφούμενο ξανά τὸ γόητρο τῆς ξεπεσμένης πατρίδας μὲ τὴ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου. Ἐξακολουθεῖ δίχως ψηλὴν ἔμπνευση χωρὶς λυρισμὸ. Ἀπλὴ ἐξιστόρηση τῶν σπουδαιότερων γεγονότων μ' ἕναν τρόπο ξηρὸ σὰν χρονογράφημα. Οἰχτρότερη ἀπογοήτευση δοκιμάζουμε ἐρευνώντας τὰ λυρικά ποῦ γράφτηκαν γιὰ τὴ ναυμαχία. Τὸ ποίημα σχεδὸν σ' ἔλα εἶναι τὸ ἴδιο. Ἡ Ἀφροδίτη βλέπει τὸ βασίλειό της νικημένο καὶ ζητᾶ τὴ βοήθεια τοῦ Δία ποῦ τῆς ὑπόσχεται νὰ τιμωρήσῃ τὸν Τούρκο ἰσάξια μὲ τὸ θρᾶσος του. Στὰ ποιήματα περνοῦν ἕλες οἱ μυθολογικὲς καὶ χριστιανικὲς θεότητες. Βάση εἶναι ὁ μυθολογικὸς Ὀλυμπος καὶ ὁ Οὐρανὸς τῶν χριστιανῶν : Ἀφροδίτη, Δίας, Ἥρα Ἀπόλλων Ἄρης. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ Θεὸς, ἡ Παναγία, ὁ Χριστὸς (1) ποῦ ξεστομίζουν ἀπειλὲς στοὺς Τούρκους. Μία μυστικιστικὴ ποίηση, μεσαιωνικὴ, παραγεμισμένη μὲ τὴ μυθολογία. Τοὺς Τούρκους παραβάλλον μὲ γίγαντες ποῦ κεραυνοβόλησεν ὁ Δίας, Ἐω-

1) Ἐπικρατοῦσε μιὰ θρησκευτικὴ μανία, ἐπιφανειακὴ στοὺς τύπους στηριζόμενη στὴς προλήψεις. Ὁ Mazzoni ἀναφέρει πῶς παρουσιάστηκε στὸ Δόγη ὁ ποιητὴς Γκρόζο καυχόμενος πῶς εἶχε μαντέψει τὴ νίκη ἀπὸ μιὰν ἰδιαίτερη τοποθέτηση τῶν ψηφίων τοῦ 1571 ἐκείνου (1571).

Ἦνας ἄλλος ποιητὴς, ὁ Proteo προφασίζοταν πῶς ἤξερε ἀπὸ πρὶν τὴν καταστροφὴ τῶν Τούρκων, γιατί τοῦ τὸ εἶχε δείξει μὲ κάποια σημεῖα ἡ Ἀφροδίτη. Ἡ Βενετία εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὰ κύματα σὰν τὴν θεὰ ἐπομένως δὲν μπορούσε νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀδοήθη. Τὰ ὄνόματά τους εἶναι τόσο στενά δεμένα μαζί, ὥστε στὸν ποιητὴ ἔρχεται ἡ ἀμφιβολία ποῖο πρωτοφάνηκε στὸν κόσμον κ' ἔδωσεν ἀρχὴ στᾶλλον.

σφόδρους νέους που γκρεμίστηκαν στην κόλαση από την πολλή τους περηφάνεια, παρόμοια με τον παλιό.

Κι' ακολουθεί στερνά ο θρίαμβος του Χριστού «του νικητού της ειδωλολατρίας και του Θανάτου ακόμα», που δεν αφήνει τους λάτρεις του ανυπεράσπιστους. Δίνει θάρρος στους ανδρείους πολεμιστές του ώστε να κάμουν τους Τούρκους να γονατίσουν και να γεμίσουν τη θάλασσα με τα κουφάρια τους. Στάθηκαν αλύγιστοι στους νικημένους. Φάνηκαν ήρωες, Θεοί. Αρχίζει εδώ μια σειρά από υπερβολικές ρίμες, χωρίς αξία, που με τις παραβολές φτάνει το τερατώδες.

Ξεδιαλέγομε για παράδειγμα από την «**Ηρακλειάδα**» του Μαγκάντσα: 'Ο δοξασμένος θάνατος δεν εξολοθρεύει τους ήρωες που είναι πιά θεοποιημένοι από την ανδρεία τους και από τη δόξα τους. 'Ο Θεός δενδέχεται, παρόμοιοι άνθρωποι να κλειστούν σε τάφους, μα αφού τους σκεπάσει με το πέπλο του θανάτου τους στολίζει με άστρα και τους τοποθετεί μεταξύ του Ποσειδώνα και του 'Αρη. 'Ο Θάνατος έκανε το άγιο αίμα τους δαμάσχο για να βαφτεί απ' αυτό το στήθος των δούλων του Χριστού. Κι' έν' άλλο ακόμα άγνωστου ραψωδοῦ.

«**Και σεις τελή περήφανα των Ιερών ναών και των ωραίων παλατιών βασιλικές κατοικίες Θεών και ανθρώπων μεγαλώστε, πλατύνετε για να δεχθήτε τα τρόπαια των νικημένων έχθρων, 'Η δύναμή σας θα γκρέμιζε τον 'Ολυμπο και την 'Οσσα.**»

Είναι ποιητές που βάζουν στο στόμα των έχθρων τα ωραιότερα λόγια. Προσδίνουν χαρακτηρισμοῦ: ανάλογους συμπάθειας στους φίλους και μίσους στους έχθρους, ώστε να διαθέτουν ανάλογα και τον αναγνώστη. Δίνουν μορφήν ανάλογη σ' όλα τα πρόσωπα, ώστε ν' αποτελούν άρμονικό σύνολο. 'Εδώ ή Βενετσιάνικη παίηση προσέχει μόνο τους δικούς της, και άρκείται: στο να ξεσπάσει σε βρισιές και σε είρωνείες για τους έχθρους. Δίνουμε ένα παράδειγμα από τα χαρακτηριστικότερα: ένα σονέττο του Μπλίνου.

«**'Ο Σελήμ νικημένος κλαίει. Ποῦ θα πάω ο δύστηνος ποῦχασα το στόλο μου; 'Αν σταθῶ στη θάλασσα ή Βενετία θα μ' αιχμαλωτίσει, αν μείνω στην ξηρά θα μ' απειλεῖ το λιοντάρι, στον αέρα θα ἄω τον αετό, στον Οὐρανὸν ὁ Πέτρος δὲν θὰ μ' ανοίξει την πόρτα. Στην πατρίδα μου θα με διώξουν.**» Τὸ διαλογικὸ ποίημα τελειώνει με την παρτίεση του ίδιου του ποιητή. «**Δώσε μας τα μέρη που πήρες και γίνου Χριστιανός.**» Με τον ίδιο τρόπο γραμμένα απαντάμε πολλά στη Βενετσιάνικη διάλεκτο και στη Λατινική. 'Ο Σελήμ στο τέλος λυγáει. Καταριέται πλούτια, καράβια, πολεμιστές και τον Μωάμεθ ακόμα, που τον αποκαλεῖ ψευτο-Μωάμεθ που θ' αλλάξοπιστήση για πείσμα αὐτοῦ του κακούργου, του σκυλλιοῦ, για να γίνει Χριστιανός.

'Αρχέγονη ποίηση σ' αλήθεια που αφήνει τους ήρωές της ανούσιους, άχρωμάστους.

Δὲ βλέπουμε νὰ ξεστερώνει λίγο φῶς. Είναι όλα σὰ νὰ πλάστηκαν ἀπὸ μιὰ ψυχή. 'Ο D' Anguillara ποῦ ἄφησε κάποια πλατύτερη φήμη στοὺς μεταγενέστερους ἔχει τὴν ἴδια μορφή. Αρχίζει με θρησκευτικὸ πρόλογο σχετικὸ με τὴν Κύπρο, γιὰ νὰ φτάσει στὸ γεγονός τῆς νίκης. 'Ενα πρόλογο ποῦ τελειώνει με τὸ νὰ εἶνε μεγαλύτερος ἀπὸ τὸ θέμα, ὅπως συχνὰ ἔχουμε νὰ δοῦμε παρόμοια παραδείγματα. 'Ο Κόστο ἔχει τρία βιβλία πρόλογο, ὁ Μπενανάτι, μέσα σὲ τριάντα δύο ραψωδίες, μονάχα οἱ τρεῖς μιᾶνε γιὰ τὴ ναυμαχία. Τὰ ὀχτάστιχα τοῦ Τρογοσρέλλι ποῦ φέρνουν τὸν τίτλο **Ναυτικὴ Νίκη** εἶναι ἄσχετα ἀπὸ τὸ θέμα. Ἀπὸ τὴ σύγχρονη ποίηση τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀσχολεῖται με τὸν Ἰωάννη τὸν Αὐστριακὸ και μόνο δι-εξοδικὰ ἀναφέρουν τὴ Βενετία. 'Ετσι στερημένοι οἱ Βενετσιάνοι ἀπὸ ἐμπνευση, γύριζαν στὰ περασμένα και συγχρόνιζαν τὴν **'Ελευθερωμένη Ἱερουσαλήμ** με τὴ Ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου. 'Ο Τάσος ἦταν ὁ λατρεμμένος τους ποιητής, ὄχι μονάχα τὴν ἐποποιία του, μα και στὰ εἰδύλλιά του. Είναι ὁ θρυλικὸς ἥρωας τῆς νυχτερινῆς Βενετίας ποῦ πλεξε ἕνα ρομαντικὸ εἰδύλλιο με τὴν πριγκήπισσα 'Ελεωνόρα, ὅταν πῆγαν ἐκεῖ. 'Ο γονδολιέρος, ποῦ γλυστῶ τις νύχτες στὰ ἡσυχά νερὰ τῆς λαγούνας, σὰ ν' ἀκούει τὸ κῆμα νὰ μурμουρίζει, σὰ ν' ἀντηχάει ακόμα ἀπὸ τοὺς στεναγμοὺς ποῦ ὁ ἔρωτευμένος ποιητής ἔβγαξε γιὰ τὴν πριγκήπισσα. 'Ο γονδολιέρος τραγοῦδᾷ ἀκόμη τὴν παθητικὴ ἱστορία.

Quando di arieta una ligiera bava
m'a sventola i caveli e sta parola
M'ò sentiò in rechia che recordo ancora,
«Son l'aria del sospiro per Lionora».

'Ησυχία, βαθειά, μυστηριώδικη ὀλόγυρα σὰν σ' ἐκκλησιά. Σὰν κάποια μυσταγωγία. Πῆγεν ὁ Τάσος στὴ Βενετία, μαζὶ με τὴν πριγκήπισσα, γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ 'Ερρίκου 4ου τῆς Γαλλίας.

'Η **'Ιερουσαλήμ** του εἶταν τὸ κοινὸ μοτίβο τοῦ Βενετσιάνικου λαοῦ, εἶχε καταλήξει ἕνα συμβολικὸ ποίημα ποῦ ὁ Γαφφρέδος του ἐθεωρεῖτο ἕνας ζωντανὸς ἥρωας τῆς ναυμαχίας.

Προχωρώντας στὴν ἔρευνά μας βρίσκουμε ποιήματα φαντασιώδη ποῦ δὲν ὑπάγονται οὔτε στὴν καθαρὸς ποιητικὴν ἐμπνευση οὔτε στὴν ἀκριβολογία τῆς ἱστορίας. Ἀπὸ τὰ ὀπωσδήποτε καλύτερα εἶναι τὰ σὲ σικελιανὴ διάλεχτο ποιήματα τοῦ Μπονασέρα, «**'Ο ἄδωνις**» τοῦ Μαρίνο, «**Κάρολος ὁ Μέγας**» τοῦ Γκαράπολι, ὁ «**Φινιαμάντε**» τοῦ Γκοζάνγκα, ὁ «**'Αρης**» τοῦ Μετέλλου, μερικὲς κορῶνες τοῦ Τομάζι, τοῦ Τίεπολο, Γκουαλιέρι, και μερικὰ ποιήματα ακόμα τοῦ Ντόνι, Μπαλονιέτι, τοῦ 'Αλθανοῦ στρατιωτικὸ ἀκόλουθο, μα Βενετσιάνου πολίτη Μανώλη Μπλέσι: «**Il vero successo della presa di Nicosia in Cipro**», τοῦ Βεντιμίλια: «**de Victoria Christianorum**», τοῦ Ἀρρίγι: «**le gloriose imprese della Repubblica**», τοῦ Παντισέτι: «**Venezia libera**», τοῦ Καρακάτσιο: «**L' imperio vendicato**».

‘Ὡς τόσο μέσ’ τ’ ἀνωφέλευτα ὑπάρχει ἓνα λουλουδάκι. ‘Ὁ Μούτσιο βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆ σύγχρονη του καὶ μᾶς ἀφήνει ἓνα συγκρατημένο ποιηματάκι μὲ πολλή χάρη γραμμένο.

«Ἡ Νίκη χαρούμενη ξεδιπλώνει τὰ χρυσᾶ φτερά της στὸν ἥσυχον ἄερα, σκορπώντας ρόδα καὶ ἄνθη στὴ χώρα μας. Σκλαβώνει τοὺς Τούρκους, τοὺς Ἀραβες αἰχμαλωτίζει, ἐλευθερώνει τοὺς αἰχμαλώτους. Σέρνει γελώντας στοὺς δρόμους τὴν Τούρκικη Σημαία. Γιορτάζει τὰ μεγάλα μας κατορθώματα· ψέλνει νέα ὁμορφα τραγούδια. Ἐνώνονται σκοποὶ χαρούμενοι μὲ θλιβερούς».

Οἱ Βενετῖανοὶ μόνο στάθηκαν τυχερώτεροι στὴ σάτυρα. Μὲ τὴ φυσική του ἐξυπνάδα ὁ Βενετσιάνικος λαὸς ἐπινόησε χαριτωμένες σάτυρες τῆς στιγμῆς, ποὺ πολλὲς πέρασαν στὰ κατορινὰ χρόνια. Ἐκάναν ἀναγραμματισμούς. Τὸν Σελλμ ἀποκαλοῦσαν mil es, δηλ. τιποτένιο. Ἐγραφαν σατυρικές διαθήκες ποὺ παρόμοιες γράφτηκαν καὶ κατὰ τὸν περασμένο εὐρωπαϊκὸ πόλεμο. ⁽¹⁾

Διοργάνωσαν λαϊκὲς γιορτὲς ποὺ σκοπὸς τοὺς ἦταν νὰ σατυρίσουν πικρὰ τὸν ἐχθρό. Στὴν ἀγγελία τῆς νίκης τῆς Ναυπάκτου ἔξαφνα ἔκλεισαν ὅλα τὰ καταστήματα καὶ ἔβαλαν ἐπιγραφές. «*Πενθοῦμε γιὰ τὸν θάνατον τῶν Τούρκων*». Ὁ σύγχρονός τους Μπρέτι κρίνει μὲ τ’ ἀκόλουθα λόγια τὴ λαϊκὴν ἔμπνευση. «Οἱ Μοῦσες ποὺ στεκόνταν παράμερα μονάχες τους σιωπηλὲς βγήκαν ξάφνου αὐτὲς τὲς ἡμέρες ὄλο χαρὰ. Ἄκουσ παντοῦ Νέους Ἀπόλλωνες, νέους Ὀρφεῖς καὶ Ἀρίωνες ποὺ τὸ ἀκροατήριον θαυμάζει μ’ ἀνοιχτὸ στόμα». ⁽²⁾

(1) Ὅταν ἡ Κρήτη παραδόθηκε στοὺς Τούρκους κυκλοφόρησε στὴ Βενετία ἡ ἀκόλουθη σατυρική διαθήκη. «Ἐγὼ ἡ Κρήτη εἶμαι βαρεῖα ἄρρωστη σωματικῶς, μὰ δόξα τῷ Θεῷ διανοητικῶς εἶμαι λαμπρά. Ἐπειδὴ ξέρω πὼς σὲ λίγο θὰ παραδώσω τὸ πνεῦμα στὴν Ὀθωμανικὴ δύναμη, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσω τὰ πράγματά μου ἐκκρεμῆ συντάσσω τὴν παροῦσα διαθήκη μου καὶ διατάσσω τὴν τελευταία μου θέληση. Ἐπιθυμῶ στὴ Βενετία, ὅπου ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ λείψανά μου νὰ ἔγερθεὶ τὸ μνημεῖο μου κόντὰ στὰ μνημεῖα τῶν ἄλλων πεθαμένων ἀδελφῶν μου Κύπρου, Λευκωσίας. Στὰ νησιά Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Κυθέρων κ. ἄ. ἀφήνω ὅλες τὲς οἰκογένειες ποὺ δὲν θὰ ὑποταχθῶν στὸν Τούρκικο ζυγὸ μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ ντύνονται πένθημα καὶ νὰ μὲ μνημονεύουν στὴν ἐπέτειο τοῦ θανάτου μου. Στὴν Παπικὴν Αὐλὴν ἐπειδὴ δὲν μοῦδειξεν εὐσπλαγχνία ἀφήνω μόνο τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγει ἐκεῖ ἐπισκόπους.

Ἐπίσης ἐπειδὴ οἱ χριστιανικοὶ στόλοι ἐβράδυναν νὰ μὲ βοηθήσουν στὴν ἀρρώστεια μου, τοῖς ἀποκληρώνω ἀπὸ τοὺς λιμένες μου, καὶ ἀπαγορεύω τὴν εἰσπράξη τῶν φόρων μου....

Στὴ Γαληνότατη Δημοκρατία τῆ Πριγκιπισσά μου, καὶ ἀφέντρα μου τὴν ὁποίαν δηρῆντα γιὰ τὸσον καιρὸν ὡς Βᾶϊλος, ποὺ ἀπὸ τὰ σπλάγγνα μου ἔθρεψα πολλὰ παιδιὰ της, τῆς συσταίνω νὰ προσέχει τοὺς δικούς μου, τῆς ἀφήνω τὸ βασιλικὸ μου τίτλο γιὰ τὴν κατοχὴ τοῦ ὀποῦ δὲν πιστεύω νὰ συμβεῖ καμιά φιλονικία, γιὰτὶ αὐτὴ στάθηκε στὸ πλεῦρό μου ὡς τὴν τελευταία μου στιγμὴν».

Μιλεῖ ὑστερα γιὰ τοὺς Βενετσιάνους ποὺ σκοτώθηκαν πολεμώντας ἐκεῖ. ... «Στὸν ἔμο ποὺ γιὰ τρία χρόνια φρόντιζε συνεχῶς γιὰ τὴν ἀρρώστειά μου, καὶ ποὺ στὸ τέλος ἔδωσε καὶ τὴ ζωὴ του ἀφήνω τρία δράμια, χρυσᾶφι, στὸ Μορτζίνι τὸν Ἐδεργέτη μου ἀφήνω τέσσερα δράμια καθὼς καὶ στὸν Κανάλε, ποὺ ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ ἔδειξε στοὺς Βενετσιάνους πὼς πρέπει νὰ πεθαίνουν γιὰ μένα. ...». Ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο ν’ ἀραδιάζει καὶ ἄλλους.

(2) Cicogna: Saggio di bibliografia.

Σατυρικά ποιήματα γνωστῶν συγγραφέων εἶναι τοῦ Degli Alessandri καὶ τοῦ ἐξυπνότατου Πασκουίνου.

Αὐτὲς ὅμως οἱ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις δὲν ἐμπόδισαν τὸ Μολμέντι νὰ πεῖ «*Ἀλοίμονο στοὺς Ὀρφεῖς καὶ στοὺς Ἀπόλλωνες ἂν ἦταν τέτοιοι*». ⁽¹⁾

Καὶ γενικὰ ὅσοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν τότε ποίηση τῶν Βενετῶν μίλησαν ἀποκαρδιωτικά. ⁽²⁾ Φαίνεται ὅτι ἡ παρακμὴ τῆς Γαληνότατης ἄρχιζεν ἀπὸ κεῖ. Ἀπὸ αἰῶνες κήρυσσαν, ἔγραφαν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ, θύμιζαν τὲς παλιὲς δόξεις, διηγόνταν μὲ φαντασία μυθολογικὲς περιγραφὲς φαντασιώδικες, ἐκπροσωποῦσαν τὸν πόθο ὅλων τῶν Χριστιανῶν, μὰ τὴ στιγμὴ ποὺ ὅλα πῆγαιναν καλά, καὶ ἡ τρομερὴ Λερναία, ποὺ τοὺς ἀπειλοῦσε δαμαζόταν, σὰ νὰ σταμάτησε τὸ μυαλό τους ἀπὸ τ’ ἀπρόοπτο, μίλησαν ὅλοι βιασμένοι σὰν ἀπὸ κάποιον ὑποχρέωση, μὰ μέσα ἡ ψυχὴ τους δὲν συγκινήθηκεν ὅσο ἔπρεπε. Κ’ ἔτσι ποιητὲς ἀκόμη ἀναγνωρισμένοι ἀθάνατοι στέκουν ἐκεῖ, κομπιάζουσιν σὰν πρωτόγαλτοι ὅπως ὁ Καμπρέρα. Ὡς μεγαλύτερο ὀμνητὴ τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου θὰ μπορούσαμε ν’ ἀποκαλέσουμε τὸν Τάσσο μὲ τὴν *Ἱερουσαλήμ* του ποὺ ἔντυσε σύγχρονα κατορθώματα μὲ παλαιὰ μορφή ἐποχῆς περασμένης. Μὰ ἦταν ὁ ἴδιος σκοπὸς πάντα, τῆς Σταυροφορίας ὅσο καὶ τῆς Ναυμαχίας, θρησκευτικο πολιτικός. Κ’ ἔτσι ὁ λαὸς τραγουδῶντας στίχους τῆς Ἱερουσαλήμ νόμιζε πὼς ψέλνει τὴ νίκη τῆς Ναυπάκτου. Ὁ Βενετσιάνικος θρίαμβος περίμενε νὰ ἐξυμνηθεῖ στὲς ἡμέρες μας ἀπὸ τὸν D’Annunzio στὴ *Nave* καὶ τὸν Ἀλεάρντι στὸ: «*Città marinare e commercianti*».

Σπούδαζε καὶ ὁ Μαντούνι νὰ γράψει ἓνα ποίημα, ἀλλὰ φαίνεται πὼς δὲν πραγματοποιήθηκεν ἡ ἰδέα του.

Ἡ Βενετία σ’ ὅλους τοὺς κλάδους ἔχει νὰ ἐπιδείξει μεγάλους ζωγράφους, γλύπτες, ἀρχιτέκτονες, ἐπιστήμονες. Στὴν πολεμικὴ ποίηση ὑστερεῖ ἂν καὶ εἶχε πάντα ψηλὰ τὸν ἐγωῖσμό της ἀφοῦ μεταφραζόταν στὴ Βενετσιάνικη διάλεκτο Ὀράτιος, Δάντης, Πετράρχης, γιὰτὶ ἤθελαν νὰ σχηματίσουν ξεχωριστὴ φιλολογία ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν. Ἡ Βενετία δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἓναν ποιητὴ ἀντάξιο τοῦ Goldoni ἢ τοῦ Γκότσι ὥστε νὰ ἐξυμνήσει τὰ ἔθνη τῆς κατορθώματα. Οἱ Βενετῖανοὶ πέτυχαν στὰ πεταχτὰ καὶ ἔξυπνα ποιηματάκια, καὶ ξεχωριστὰ τὰ ἐρωτικά. Θάλεγε κανεὶς πὼς ἡ βενετσιάνικη ποίηση ἔχει μιὰ μόνο χορδὴ, τὴν ἐρωτικὴν. Ἀφοῦ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κερκύρας Βερίερος τραγουδᾷ τὰ ἐρωτικά του σκάνδαλα παντοῦ. Στὴν ποίησίν της κυριαρχεῖ ὁ ἔρωτας μὲ τὴν ὁμορφιά του μὲ τὴ γλύκα του. Μὰ εἶναι ἡ Βενετία φτιαγμένη μὲ τὴ δικὴ τῆς ὁμορφιά ποὺ δὲν μιλεῖ τὸ κάθε τι γιὰ τίποτ’ ἄλλο. Τὸ περιβάλλον

ΙΑΚΩΒΟΣ ΒΑΣΙΛΕΪΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ

(1) Molmenti, S. Veniero e la Battaglia di Lepanti. 1909. Nasi.

(2) Lucien de la Graviere—La guerre de Chypre et la Bataille de Lepante.

της, τὰ δαντελλωτὰ παλάτια της οἱ ἤτυχες φεγγαρόλουστες νύχτες της πάνου στὸ Gran Canale, οἱ γόνδολες ποὺ γλυστρουὺν ἀθόρυβα σκίζοντας μὲ τὸ κουπί τους τὸν ἴσκιό τοῦ φεγγαριοῦ, οἱ Galleggianti μὲ τ' ἄρμονικά τους πολύφωνα καὶ τὰ γλυκὰ τους τραγούδια δίνουν μίαν ἀπαλότητα στὴν ψυχὴ, μιὰ ξεχασιά γιὰ κάθε ἄγριο ἐνστικτο σκοτωμοῦ καὶ αἵματος, ὅσο κι' ἂν εἶναι αὐτὸ ἀποτέλεσμα θριάμβου καὶ δόξας.

Μακριὰ ἀπὸ τίς πομπώδικες ἐκφράσεις κατορθωμάτων καὶ ἡρωϊσμῶν τραγούδησαν οἱ ποιητὲς της ὅ,τι τοὺς ἐνέπνεε μόνο τὸ περιβάλλον τὸ σχετικὸ μὲ τὴν πατρίδα τους. Τραγούδησαν τὸν ἔρωτα σ' ὅλες του τίς μορφές. Ἀπὸ τὸ γλυκὸ στεναγμὸ τοῦ ἁμορφοῦ ἐρωτικοῦ πόνου, ὡς τὸ σημεῖο ποὺ φτάνει στὴν περιφρόνηση. Περιγραφὲς τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Τραγούδισαν τὴ γυναίκα ποὺ ἔστειλε τὸν ἄντρα μακριὰ στὴ μάχη, δίχως παράπονο μὰ μ' ἐλπίδα γιὰ ἕνα γρήγορο γυρισμὸ ὅπως τὸν ὄνειροπολεῖ.

Ὁ Μεντίν ἀποδίδει τὴ χρεωκοπία πολεμικῶς ἐμπνέοντας στὸ ὀλίγο διάστημα τῆς ἐπιτυχίας. Ἦταν σὰν φωτεινὸ μετέωρο ποῦσβυσε πρὶν καλὰ ν' ἀνάψει. Τὰ κατοπινὰ γεγονότα διάλυσαν τὴν πρώτη ἐντύπωσή κι' ἔτσι οἱ ποιητὲς πρὶν νὰ νιώσουν ὅλο τὸ μέγεθος τοῦ θριάμβου ἔπεσαν στὴν ἀπογοήτευση.

Ἐμεῖς στὴν ποίησή μας δὲν ἔχουμε νὰ παραθέσουμε καλύτερα παραδείγματα γιὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς πολέμους τῆς Βενετίας στὴν Ἑλλάδα. Βάζουμε μόνο τοὺς τίτλους τῶν ὄσων κατορθώσαμε νὰ μάθουμε: (1)

Σιλβέστρου Ἀλεξανδρείας «*Θρήνος εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου*» (2)
Λαονίκου Ζαμέτρα «*Ἡ ναυτικὴ νίκη τῶν Βενετῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων*». Ἰακώβου Τριβόλη «*Ἱστορία τοῦ Ταγιαπιέρα*» (στὴ δημοτικὴ ἀρχ. 16ον αἰῶνα σὲ ὀχτασύλλαβους ὁμοιοκατάληχτους Ἀθαν. Σκληροῦ. «*Ὁ Κρητικὸς πόλεμος 1635 1664 σὲ λαμβικὸς τρίμετρος καὶ σὲ ἀρχαία γλῶσσα*» Ἀνθίμου Διακρούση «*Ὁ Κρητικὸς πόλεμος, γράμμενο στὴ δημοτικὴ σὲ στίχους δεκαπεντασύλλαβους*».

Μαρίνου Τζάνε Μπανιαλῆ «*Ὁ Κρητικὸς πόλεμος*» σὲ δημοτικὴ σὲ δεκαπεντασύλλαβους. Ἰωάννου Μάνθου «*Ἡ συμφορὰ τοῦ Μορέως*» (1690 1715) σὲ δεκαπεντασύλλαβους, Π. Κατσαίτης 1715 σὲ δημοτικὴ μ' ἐντεκασύλλαβους ἀνέκδοτο βρίσκεται στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ἡ Ἰσπανία ἔχει νὰ ἐπιδείξει στὴν περίπτωσή αὐτῆ τοὺς καλύτερους ποιητὲς, ποὺ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ξεπέρασαν καὶ τὰ ὄρια τῆς πατρίδας τους, ὅπως ὁ de Herrera, ποὺ τὰ ἔργα του μεταφράστηκαν στὴν ἰταλικὴ καὶ γαλλικὴ, ὁ de Ercilla, ὁ Corte Real κ. λ. κ. λ. Ὅλοι αὐτοὶ μιλοῦν

(1) Σ' αὐτὸ μὲ ἐδοῦθησαν πολὺ ὁ κ. Βουτιερῆς καὶ ὁ κ. Δ. Ζακυνθῆς.

(2) Ἐπετ. Βυζ. Σπουδῶν 1927. Ὁ Σ. Μενάρδος ἐπίσης στὸ Δελτ. Ἱστορ. Ἐθνολ. Ἑταιρείας 1901 ἀναφέρει ἕνα ἑλληνικὸ θρῆνο σχετικὸ μὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου. Στὰ *Κυπριακὰ χρονικά ἀκόμη*—1923 25 δημοσιεύονται περὶ ἄλλων Κυπριακῶν θρῆνων.

λεπτομερῶς, γενικὰ γιὰ ὅλους τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς πολέμους τῆς Βενετίας. Γιὰ τὴ μάχη τῆς Λευκωσίας, τὸν ἡρωϊσμὸ τοῦ Μπραγαδίνου, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς Ναυπάκτου καὶ ἀσχολοῦνται ξεχωριστὰ μὲ τὸν ἡρώα τους Ἰωάννη τὸν Αὐστριακὸ. Πολλὰ μάλιστα ἀπ' αὐτὰ τελειώνουν μὲ τὸ νὰ εἶναι προσωπικὲς ἐποποιεῖς.

Ζάκυνθος Δεκέμβριος 1929.

MARIETTA ΜΙΝΩΤΟΥ

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ

Σ' ἔρημο τάφο, ποὺ δὲν τοῦ ἄναψαν καντήλι
καὶ λουλουδιοῦ δὲν τοῦ ἔφτασε εὐωδία,
γονάτισα δαγκάνοντας βαθεῖα τ' ἀχελὴ
κάποια ἄναστρη Αὐγουσιάτικη βραδεῖα.

Προτοῦ τὰ πρῶτα δάκρυα σφουγγίσω ἀκόμα,
ν' ἀργοσαλεύη νοιώθω ἢ μέσα γῆ
τὸ μαῦρο μου εἶναι ἀκέραιο κάρφωσα στὸ χῶμα
καὶ τὸν νεκρὸ καρτέρα, ποὺ θὰ βγῆ!

Τὸ μεσονύχτι ἀργά, τὰ πρῶτα σκόρπια ἀστέρια
πρὸς τὸ ἄπειρο μοῦ ὑψώσανε τὸ νοῦ
καὶ πρὶν ἢ αὐγὴ προβῆ μοῦ γέμισαν τὰ χέρια
κι' ὁ τάφος ὁ ἄδειος... μὲ ἄνθια τ' οὐρανοῦ!

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

(Καμμιά φορὰ συλλογιόμην πὼς ὄλη τούτη ἡ τρομαχτικὴ κίνηση τῆς Ζωῆς, ποὺ βράζει ἀπὸ μορφές καὶ γραμμές καὶ χρώματα, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ μίαν ἀγωνιώδη προσπάθειά της γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ. Ἡ θεϊκὴ ψυχὴ ποὺ δρᾷ μέσα στὰ ὄντα καὶ μέσα στὰ πράγματα πολεμᾷ νὰ βγει ὀξω γιὰ νὰ μιλήσει. Γιαὐτὸ οἱ μόνοι ποὺ πρέπει νάβαν ἀξιοσέβαστοι καὶ τιμημένοι μέσα στὴν ἀνθρωπότητα στοχάζομαι πὼς πρέπει νάβαν οἱ Τεχνίτες. Αὐτοὶ εἶνε σπίθες ποὺ μᾶς ἔρχονται ὀλότσα ἀπ' τὴ φλογερὴ καρδιά τῆς Δημιουργίας. Ἐχουνε στὰ φαρδιά τους τὰ κούτελα τὴν πικρὴ καὶ περήφανη σφραγίδα τῶν ἐξηγητῶν. Αὐτοὶ κρατᾶνε τὸ κλεῖδι τοῦ θεικοῦ μυστικοῦ. Ἀκοῦνε τὸν παλμὸ τῶν ὄντων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ ἔβρουνε τὴν ἀπονήρεφτη γλῶσσα τους, τὴ θαυμαστὴ κι' ἀπόρρητη. Κρατᾶνε τὴν ἐκφραστικὴν εἶναι τὸ λοιπὸν ἀδελφοὶ τοῦ Θεοῦ τῆς Δημιουργίας. Τέχνη θὰ πει ὅπως αὐτό: «Ἐκφραση τῆς ζωῆς». Γιαὐτὸ εἶνε ἀνάγκη ἢ Τέχνη. Κι' ὁ Θεὸς δημιούργησε γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ).

Ἄς εἶνε τιμημένος ὁ Τεχνίτης. Αὐτὸς ἔχει τὴν καρδιά του πλημμυρισμένη ἀπ' τὴ βουή μιᾶς ἀποκαλυπτικῆς θάλασσας, ποὺ ξεχύνεται, ἀφρισμένη κι' ἀστéρευτη μὲ χίλιες φωνές ἀπὸ μέσα του, σὰ μέσα ἀπ' τὴν καρδιά τοῦ Ἀπειροῦ. Αὐτὸς τραγουδαί ἕνα καταπληχτικὸ τραγοῦδι, ποὺ παφλάζει ἀσώπαστο μὲς τὸ πέρασμα τῶν ἀμέτρητων καιρῶν καὶ τ' ἀκούνε συλλογισμένοι καὶ προσεχτικοὶ οἱ Αἰῶνες.

Ποῖς θὰ μᾶς τραγουδήσει τὸ μεγάλο τραγοῦδι; Τὸ τραγοῦδι τῆς Γῆς. Εἴμαστε οἱ λάγνοι ἔραστοι τῆς Γῆς οἱ χτυπημένοι βαρεῖα ἀπ' τὴν ἀρχικὴ ἁμορφία τῆς. Ποῖς μπόρεσε νὰν τὴ φιλήσῃ σὰν ἀρμενίζει μὲς τὸ γαλάζιον αἰθέρα τοῦ καλοκαιριοῦ, ἀνθισμένη καὶ μωσκοβολούσα σὰν ἕνα τεράστιο θριαμβευτικὸ τριαντάφυλλο κάτω ἀπ' τὸ νιογέννητο Ἥλιο. Ποῖς πέρασε τρέμοντας ἀπὸ εὐτυχία τίς ρόγες τῶν δαχτύλων του πάνω στοὺς στρογγυλοὺς τῆς λόφους. Ποῖς ἀκούμπησε τὸ μάγουλο πᾶ' σι' ἀπαλὸ χνοῦδι τῆς χλοισμένης τῆς ἀγκαλιάς. Δαχτυρῶ ν' ἀκούσω μὲς στίς ὑπόγειες μυστικὲς φλέβες τῆς τὸ βουητὸ τοῦ κάθε ποταμιοῦ καὶ τῆς κάθε νεροσυρμῆς, ποὺ κυκλοφέρνει καὶ χουχλακίζει μὲς στὰ σπλάγγνα τῆς σὰν ὄρμητικὸ αἷμα. Ποῖς θὰ μοῦ τραγουδήσει τὸ τραγοῦδι τῶν ἀρχαίων δένδρων σὰν ἰσάrouνε τίς πράσινες παντιέρες τῆς Ἄνοιξης πάνω στὰ ρωμαλέα τους ἀλύγιστα κοντάρια; Ποῖς θὰ μᾶς ἐξηγήσει τὸν καημὸ ποὺ σιγολιώνει τὰ σκυφτὰ κυκλάμινα σὰν ἀργοπεθαίνουν μὲς τὸ χινόπωρο, λιγωμένα ἀπ' τὴ μωσκοβολία τῆς ἀνασαμιᾶς τους; Ὁ Ἐλιώνας εἶνε πράσινος κι' ἀργυρός. Πορπατᾶς μέσα μὲ σεβασμὸ, σὰ μέσα σ' ἕνα ἱερό. Τ' ἀγριοπούλια ζυγιάζουσι τὴ ζωὴ τῆς σαύρας καὶ τοῦ φειδιοῦ, κρεμασμένα ἀκίνητα στὴν κορφή τοῦρανοῦ. Οἱ ἀητοὶ κλειδώνουν τὰ δυνατὰ νύχια τους πάνω στὸ πετρενιο κούτελο τοῦ βουνοῦ καὶ κυττᾶνε κατὰματα τὸν Ἥλιο. Οἱ γαλιές τινάζονται ἀπ' τὴν κορφή τῆς μιανῆς ἀμυγδαλιάς ὡς στὴν ἄλλη, ποὺ θαρρεῖς καὶ τὰ δέντρα παίζουσι μὲνα μαλλιάρῳ τόπι. Τάγγριμια ἐρωτεύονται μὲς στίς σπηλιές καὶ μὲς τὰ παρθένα δάσα, κι' οἱ ἐρωτικοὶ τους γογγυσμοὶ ἀπλώνονται μὲς τίς βουερὲς χαράδρες σὰν τὴ βροντὴ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐρωτᾶς τους εἶνε μιὰ νίκη καὶ μιὰ δημιουργία. Τὰ θαλασσοπούλια νανουρίζονται πάνω στὴ ράχη τῆς τρικυμισμένης θάλασσας καὶ τὰ μάτια τους εἶνε ρουμπινιά σὰν τοὺς σπόρους τοῦ ροδιοῦ. Οἱ ζευγαρωμένοι γλᾶροι φωνάζουσι πᾶ' στίς ξέρες σὰ βρέξει ποὺ γυρεῖουν βουζί. Θαίρω τάγγριο μελίσι ποῦστησε τίς κερύθρες του ψηλά στὰ μισοῦρανα, μέσα στὴν κούφια καρδιά ἑνοῦς ἀπάτητου κι' ὀλόρθου βράχου, ἐκεῖδᾶ σὲ μιὰ κορφή τοῦ Λεπέτυμνου. Ἀπὸ κάτω εἶνε γκρεμὸς ποὺ γεννᾷ τὸν ἱλιγγο καὶ τὸν ἀντίλαο. Μιὰ μικρὴ βολάδα νὰ κυλίσει ἀπὸ κεῖ πάνω, βουτίζει ὁ κόσμος ὡς ποὺ νὰ φτάσει κάτω στὸ ριζοβοῦνι. Ἐκεῖ τρέχουσι κάτι νερὰ κρούσταλλα. Σκᾶνε τὸ καρπούζι ἀπ' τὴν κρυάδα. Σὰν τὰ πιόνε τὰ ζᾶ φωφᾶνε. Τὸ μέλι περσεύει κιὰνάγαίξει μὲς τὴν κουφάλα τοῦ γκρεμοῦ. Ξεχυλάει μὲς στὴ γούθα καὶ στάζει σὲ ξανθὲς γουρὲς πλεξοῦδες μὲς τὴν ἄβυσσο. Σταλάζει μαστιχάτο ὡς τὰ καθάδια

τοῦ βουνοῦ. Εἶνε τότες σὰν μιὰν ἄρπα μὲ χρυσὰ τέλια ποὺ τὴν κρούει μὲ τὰ φτερά του δάχτυλα ὁ Ἥλιος. Χιλιόχρωμα φτερωτὰ ἔντομα περνᾶνε μὲς τὸν ἀέρα σὰ μικρὲς μαγικὲς σαῖτες ποὺ δουλεύουσι—φούρια φούρια—μὲ κλωστὲς ἀπὸ μεταξωτὸ φῶς. Οἱ φτεροῦγες τους εἶνε πράσινες, χρυσὲς καὶ γαλάζιες καὶ φαγγρίζουσι μὲς στὴν ἀχτιδοβολή. Μερικὰ πετᾶνε ζευγαρωμένα, δεμένα μὲ τὴν ἀλυσίδα τῆς δημιουργικῆς ἡδονῆς. Κάθε ζευγάρι ἀπὸ δαῦτα εἶνε θαρρεῖς ἕνα καινούριο ἔντομο μὲ τέσσερις φτεροῦγες, ποὺ κωπηλατοῦν ἀδρᾶ μὲς στὴν γαλανὴν ἀτμοσφαῖρα. Κωπηλατοῦν πρὸς τὴν εὐτυχία; Οἱ ἀγριοελεβάντες μεθᾶνε τίς ποταμιές, καὶ κάτω ἀπ' τίς πυρωμένες ἀγροδάφνες, ποὺ μὲ τᾶλικά μπουκέτα τους γαργαλᾶνε τὸ νερὸ ποὺ φεύγει, τὰ γυαλιστερά καθούρια παντρεύονται. Οἱ βριές χελῶνες βγάζουσι τὸ φιδίσιο τους τὸ κεφάλι ἀνάμεσα ἀπ' τίς ἀσπίδες τους γιὰ νὰ μεταλάβουσι τὸ φῶς. Πῆγα μιὰ μέρα ἐκεῖ στὸ «Πράσινο χωριὸ» μὲς σὲ μιὰ σκοτεινὴ λαγκαδιὰ πνιγμένη στίς δάφνες. Τὸ νερὸ τρέχει αἰῶνες ἐκεῖ μέσα. Γενιὲς ἀνθρώπων ζῆσανε καὶ πεθάνανε ἐκεῖ δίπλα, καὶ κανένας δὲν πέρασε, δὲν ἔσκυφε νὰ τὸ δεῖ. Οἱ κισσοὶ εἶχανε τρελλαθεῖ ἀπ' τ' ἀδάμκτο κῶμα τῆς ζωῆς καὶ χύνανε ὄρμητικὰ ἀπ' ἔλεις τίς μεριές τὸ τρυφερὸ νιογέννητο πράσινόν τους. Ἦτανε σὰν συντριβάνια χλωρασιᾶς. Ἦτανε σὰ φυτικὰ πυροτεχνήματα ποὺ σκάζανε ἀδιάκοπα. Κ' ἦτανε σὰν ἀνάδρες χλωροφύλλης, σὰν χλωρὲς νερομάννες. Σκεπάζανε τοὺς στρογγυλωμένους βράχους μὲ κρέσσια καὶ μὲ νταντέλλες. Σκαλώνανε πᾶ' στᾶσημένα κατάρτια τῶν γιγάντιων λεύκων. Φτάνανε ὡς τὴν κορφή, κι' ἀπὸ κεῖ ἀπλώνανε ἀκόμα ἀπειρα πράσινα τρυφερὰ χερᾶκια, πράσινες μυτίτσες, ποὺ μυρίζουσι καὶ ψάχνουσι τὸν ἀέρα. Γυρεῖαν ἀπλοϊκὰ κάποιο ἀκόμα πιάσιμο, γιὰτὶ φαντάζουσι σὰν τὰ παιδάκια πῶς μποροῦν νὰ σκαλώσουσι ὡς τὸ στερέωμα τοῦρανοῦ! Λογῆς περιπλοκάδια τινάζανε τίς γιρλάντες τους ἀπ' τὸ ἕνα πλατάνι ὡς τᾶλλο. Ἦτανε ἀψίδες φορτωμένες ἀπὸ τοῦφες χιονάτων λουλουδιῶν. Ἀπὸ κάτω περνοῦσανε τὰ πουλιὰ γιὰ νὰ δρέξουσι τὴν ἄκρια τῆς φτερούγας μὲς τὸ ρέμα. Ἄνεσῆκωσι μιὰ σγουρὴ δαφνοῦλα καὶ ξεχύθησαν μὲς ἀπ' τὴ μυρισμένη ἀγκαλιά τῆς χιλιάδες, χιλιάδες κιτρινορόδινες πεταλοῦδίτσες. Κι' ἀνάμεσα, κι' ἀπὸ κάτω, στὰ κούφια, ροχθοῦσε τὸ ρέμα! Θάμα. Κάτου ἀπ' τὸν αἰῶνιὸ ἱσίο ποὺ καμμᾶ ἡλιοστάλα δὲν τότε ξεπαρθένεψε ποτέ, καὶ μὲς τὴ φρέσκια δροσιά, ποὺ μύριζε δυνατὰ ἀπ' τίς τσακισμένες φτέρες, παλλαϊκὰ κορμιά δέντρων κείτονταν μὲς τὸ νερὸ. Χρονῶ κορμιά. Καὶ σπίζανε αἰῶνες τώρα. Ἦτανε δέντρα ἀρχαῖα, ξερριζωμένα, πεθαμένα, ποὺ χρόνο καιρὸ πίνανε νερὸ καὶ φουσκώνανε τὰ δενδρίσια τους τὰ πτώματα. Κάρφωσα τὴ σιδερένια μύτη τοῦ μπαστουνοῦ μου σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ. Ἦτανε κορμιά ἕνα ἀντρίκιο κορμί. Καὶ τὸ μπαστουῖνι μου πέρασε πέρα, γιὰ πέρα. Χιλιάδες μαμούδια καὶ σκουλικᾶκια πεταχτήκανε ταραγμένα ἀπὸ παντοῦ. Λατὰς ζούσουλα. Μὲς ἀπ' τίς σαπρακισμένες του σκισμάδες θρασμανοῦσαν τὰ γυμνὰ μαντιάρια μ' ἕναν ἀδιάντροπον ἀγκρισμό. Καὶ τὸ

ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ

ΔΗΜΟΦΙΛΗΣ ΚΑΙ ΤΡΕΦΗΝΟΣ

ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ

ρέμα ἔτρεχε ρηχό, βουερό και χαρούμενο. Αἰῶνες τρέχει ἔτσι δά. Τρώγει δλοένα τὸ χῶμα και βαθαίνει τὸ γιατάκι του. Ξεγύμνωσε τις ρίζες τῶν αἰωνίων δέντρων. Κάτι ρίζες τεράστιες, φριχτές. Ἐβγαλε στὸ φῶς, μέσ' ἀπ' τὸ χῶμα ποὺ σεμνά τὰ σκέπαζε, τὰ τρομαχτικά τους σχήματα, βασανισμένα σὲ ἀφύσικα και ὀδυνηρὰ κινήματα. Ἦτανε ρίζες σὰ γόνατα γιγάντων στραμπουλιγμένα, σὰ μέλη ποὺ ἔσπρωχναν μὲ ἐπελπισμένη δύναμη, σὰ ζῶα καταχθόνια ποὺ παλαίθανε δεμένα συναμεταξύ τους μὲ τις μπλεγμένες κουλουρες τῶν κραταιῶν τους κορμιῶν. Ἦτανε μιὰ ρίζα ποὺ βαστοσε σφιγμένη μέσα στὴν Τιτανική φούχτα της μιὰ στρογγυλή μαρμαρόπετρα ὡς ἑκατὸ ὀκάδες. Τὴ βαστοσε ἀνάερα, νά, ἔτσι δά ψηλά, και ποτέ δὲν ἦτανε γιὰ νὰ τῆς ξεφύγει ὡς τὰ συντέλια τοῦ κόσμου. Τὴν ἔδεσε μὲ τὰ τερατώδικά της δάχτυλα σὰ μὲ ἄλυτα πλοκάμια. Τὴν ἔσφιγγε μὲ πάθος ἄγριο. Μὲ λύσσα ἐρωτικοῦ πνιγμοῦ. Ἦτανε ἓνα φοβερό κι' ἐξαισιοθέαμα. Ἦτανε ρίζες σὰν ἀνασκελωμένες γιγάντισες γυναίκες, ποὺ ἀποξυλώθηκαν ἐκεῖ ἀπὸ μιὰ φριχτὴ κατάρα, μὲς στὸν πιὸ ἀδάμαστο σπασμὸ τοῦ ἐρωτικοῦ του παροξυσμοῦ. Και τὸ νερὸ ἄφριζε ἀνάμεσα στ' ἀνοιχτά τους μέλη δίχως νὰ δροσίξει τὴν κόλαση τοῦ γεννητικοῦ μαρτυρίου των. Ἦτανε κάτι ρίζες στρεβλές σὰν ἀγάνταστα ζῶα τοῦ νεροῦ, μὲ ἀδρὴ πέτσα, ποὺ ζάρωνε και φρικιοῦσε. Εἶχανε χοντρές κι' ἀνάριες ξυλότριχες. Θαρρεῖς και πέρνανε φόρα γιὰ νὰ χυμῆξουνε βαθεῖα ὡς τὴν καρδιά της Γῆς, νὰ βουτήξουνε ὡς τὰ φοβερὰ σπλάχνα της, ποὺ κουφοδράζουν τὰ λυωμένα μέταλλα και καίγονται βουβά.

Ἡ Γῆ! Ποιὸς θὰ μᾶς τραγουδήσει τὴ Γῆ; Ποιὸς θὰ ἐκφράσει τὰ χρυσάφενια δίχτυα τοῦ φωτός ποὺ ἀκούραστα μπλέκονται και ξεμπλέκονται κάτω στὸν ἀμμουδερό βυθὸ τῆς στρωτῆς ἀκρογιαλιάς. Ἡ ἀμμουδιά εἶνε γλαυκή, τὸ νερὸ εἶνε σὰν ἀέρας ποὺ σαλεύεται κι' ὁ ἥλιος πορπατᾶ πάνω στὰ μικρὰ κυματάκια. Δὲν εἶνε κὰν ἀκόμα κυματάκια, μόν' εἶνε ἀπειρα νερένια χαμόγελα πὰ στὴν ἐπιφάνεια. Εἶνε ἐκεῖ κάτω πετραδίτσες πολυχρώματες, κόκκινα γλυμμένα κεραμιδάκια, κίτρινα λιτρίδια, μαδιές πεταλίδες, χουχλίδια ψιχαλιστά, τριανταφυλλιά και στριφτά κοχίλια, και τσόφλια σιντεφένια ἀπὸ πεθαμένα ὄστρακα.

Κάθονται ἐκεῖ στὸ βάθος τῆς γαλήνιας ἀκρογιαλιάς και χαίρονται τὴν λιανάδα μέσ' ἀπ' τὸ διάφανο νερὸ εἰς αἰῶνας αἰώνων. Εἶνε κάτι μικρὰ ψάρια γιομάτα ἐλατήρια, ποὺ μπατσοῖζουνε ξαφνικά τὴν ἀπανωσιὰ τοῦ νεροῦ μὲ τὸ φιογκάκι τῆς οὐρᾶς τους. Κατόπι χύνονται τοῦ βάθους σὰν ἀσημένια θαυμαστικά! Οἱ σταυροὶ ἀπλώνουνε ἐρεθισμένοι τὰ κοκκινωπὰ πλοκάμια τους και φαντάζονται πὼς εἶνε τὰστέρια τοῦ βυθοῦ. Κατόπι ἐρχεται ἡ νύχτα γιομάτη μυστήρια και μυστικὲς φωνές. Ὁ οὐρανὸς ἀνοίγει τ' ἀμέτρητα ἀσημένια ματάκια του κι' οἱ κωλοφωτιές ἀνάδουνε μὲς τὸν κάμπο χιλιάδες τὰ πράσινα φαναράκια τους.

Εἶμαστε οἱ ἐραστές τῆς Γῆς. Οἱ λάγνοι ἐραστές τῆς Γῆς. Και γυρεύουμε τὸν Τεχνίτη ποὺ θάκουμπήσει τὸ μάγουλό μας στὸ ζεστό της κόρφο, και

θὰ μᾶς κάνει νὰ φουγκραστοῦμε τὴ βαθεῖα μυστικὴ καρδιά της ποὺ χτυπᾷ και ζεῖ. Ἐνας ὕμνος τινάζεται ἀπ' τὰ ἔγκατά της τὰ κεντρισμένα ἀπ' τὴν παντοδύναμη Γεννητικὴ Μανία. Ἐνας ὕμνος ἀπὸ αὐλοὺς και τύμπανα προστάζει τὸν ἐρωτικὸν ἀγῶνα και τὸ θάνατο ποὺ γεννᾷ τὴ ζωὴ. Γυρεύουμε τὸν τεχνίτη ποὺ θὰ μᾶς ξαμολήσει μέσα σαυτῆ τῆ δίνη τοῦ φωτός και τῆς κίνησης, γιὰ νὰφεθοῦμε σὰν ἓνα λαφρὸ φύκι στὸ ρέμα τοῦ Ὀκεανοῦ, σὰν ἓνα χρυσὸ μόριο σκόνης μέσα σὲ μιὰ φοδχτα ἥλιο. Γυρεύουμε τὸν Τεχνίτη ποὺ θὰ βάλει στὰ διψαλέα χεῖλή μας τὴ φουσκωμένη ὄρθια ρώγα τῆς ζωῆς. Ποὺ θὰ μᾶς κάνει ἄλους τρελλοὺς, τρελλοὺς ἐραστές τῆς Γῆς.

(Θὰ πεθαίνουμε ἓνα σιωπηλὸ βράδι, και τὰ λουλούδια θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ σκάζουν σὰν πυροτεχνήματα μέσα στὴ χλόη. Οἱ καινούριες φυλλωσιές θὰ τραγουδοῦν κάθε καλοκαιρὶ ψηλά πάνω στὶς λεῦκες, κι' ἡ θάλασσα θὰ τραγουδεῖ και τὰ τριαντάφυλλα θὰ βασιλεύουν. Κ' ἐμεῖς θάμαστε πεθαμένοι. Ὅμως τὰγηδόνια θὰ τραγουδοῦν. Οἱ γυναίκες θὰ εἶνε πάντα ὠραίες, ὠραίες και ποθητές σὰν ἔλα μαζὺ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ. Τὰ μάτια τους θὰ χαμογελοῦν και τὰ δόντια τους θὰ εἶνε ἄσπρα σὰν τὸ χαλάζι. Τὰ βιολιά θὰ λαλοῦν πάντα, οἱ λαγῶνες θὰ καλοῦν διψαλέοι γιὰ τὴ γλυκιὰ δημιουργία κι' οἱ ρῶγες τῶν κοριτσιῶν θὰ εἶνε σὰν τᾶγουρα βατδμουρα. Τὸ σῦκο τῆς Ζωῆς θὰνε πάντα φουσκωμένο ἀπὸ τὸ μέλι!)

Ἀγαπημένοι, θὰ προφτάξουμε νὰ τραγουδήσουμε τὸ ὑπέρτατο τραγοῦδι, τὸ τραγοῦδι τῆς Γῆς;

(Ἀπ' τὴ Λέσβο)

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΛΗΣ

ΖΗΛΕΙΑ

Τὴ χάρη σου λιμπίζομαι, χωριάτη,
τὸ βάδν ὄντας γυρίζεις στὸ καλῦβι
περῶντας ἀπ' τ' ἀγροῦ τὸ μονοπάτι
μὲ τὸ τραγοῦδι ποὺ τὸν κόπο ἀμοίβει.

Κάτου θὰ πέσεις ἀπὸ τὴ δροσάτη
κλιματαριά τ' ἀστέρια ποὺ σοῦ κρύβει
νὰ κοιμηθεῖς βαθεῖα. Πιὸ πέρα τὸ ἄτι
κι' ἡ φτώχεια σου ὄλο γύρω ποὺ σὲ θλίβει.

Τὴν Κυριακὴ θὰ πᾶς στὸ ἐρημοκλήσι
γιὰ νὰ ἱκετέψεις τὸ Θεὸ νὰ βρέξει
στὰ στεῖρα τὰ χωράφια σου. — Ὡ ἄς κλείσει

και μένα μου ἡ ψυχὴ τὴν καλωσύνη,
ποῦ ὄντας ὁ πλούσιος θέλει νὰ σὲ ἐμπαῖξει,
τὸ πρόσωπό σου ἦσυχά ἱλαρύνει.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

Θ Ρ Υ Ψ Α Λ Α

Χαρακτηριστική ένδειξις τῆς σχέσεως τοῦ νεωτέρου πρὸς τὸν ἀρχαῖον κόσμον δύναται νὰ εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς: ὅτι ἡ πρὸς τὸ Σούνιον νῆσος τοῦ Πατρόκλου ὀνομάζεται σήμερον Γαῖδουρονῆσι.

Τοῦ ζώου ἡ ἀξία ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἰδίως ἐμφάνισιν, ἐνῶ ἐξ ἄλλου βλέπεις ἄνδρα θαυμασίου καὶ ἀξιοπρεπεστάτου ἐξωτερικοῦ, καὶ ἐνῶ νομίζεις ὅτι πρόκειται τὸ ὀλιγώτερον περὶ Ἄρεοπαγίτου, αὐτὸς πουλεῖ πασατέμπο.

Οὐδέποτε μία ὠραία κεφαλὴ διετιμήθη εὐτελέστερον ἀπὸ τὴν κεφαλὴν μιᾶς ἐκ τῶν Καρυάτιδων τοῦ Ἐρεχθίδου πού ἐπωλήθη δραχμᾶς 24.

Εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα συναντᾶ κανεὶς δύο παραλλήλους ἀλλ' ἀνομοιοτάτους τύπους: ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ ἀνθρώπους τῶν ἀναγνωσμάτων. Οἱ πρῶτοι ἐπιθεωροῦν ὅλα τὰ βιβλία καὶ δὲν ἀγοράζουν τίποτε, οἱ δεῦτεροι ἐρωτοῦν τι νέον ἐξεδόθη καὶ τὸ ἀγοράζουν διὰ νὰ ἀποδείξουν ὅτι εἶναι ἐνήμεροι εἰς τὴν φιλολογικὴν διεθνή κυρίως, κίνησιν.

Δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι τὸ παρελθὸν ὑπῆρξεν ἀπλῶς κάποτε μέλλον, ἀφοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ δημιουργῇ πολλῶν τὸ μέλλον. Ἀπόδειξις ὅτι τὸ προτασσόμενον εἰς τὰ ἐπισκεπτήρια πρ. (δηλ. πρῶην) παρέχει εἰς τὸν τιτλοφόρον τὰ προσόντα διὰ πᾶσαν σημαντικὴν τοποθέτησιν.

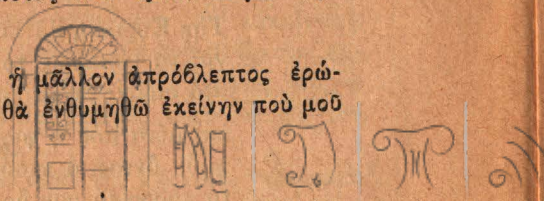
*Οχι μόνον ἡ εὐφορία τῆς γῆς δημιουργεῖ τὴν σωματικὴν ὀκνηρίαν τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐντυπώσεων μιᾶς χώρας τὴν πνευματικὴν ἀδράνειαν καὶ ἀτονίαν.

*Ὅλα τὰ πράγματα γεράζουν καὶ ὅλα προκαλοῦν τὴν σχετικὴν φιλοσοφικὴν μελαγχολίαν, ἀλλὰ τὸ θλιβερότερον γῆρας ἐμφανίζει τὸ βιβλίον πού ξεθώργιασε μέσα στὴ σκόνῃ καὶ στὴ λησμονιά, μὲ τὰ φύλλα ἄκοπα.

Μόνον ὁ ἄνθρωπος τῶν σπιτικῶν παραδόσεων πού ἐνομφεύθη κόρη τῶν ταξειδιῶν, καὶ τὰ παιδιά του, ὅταν ἐμεγάλωσαν τοῦ ἐφευγαν ἓνα ἓνα, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν πόνον τῆς κότας πού ἐξεκλώσθησε περὶ δικαύγουλα.

*Ἄν μ' ἐρωτήσουν κάποτε: «ποία εἶναι ἡ μάλλον ἀπρόβλεπτος ἐρώτησις τὴν ὁποίαν ἀκούσατε στὴν ζωὴ σας;» θὰ ἐνθυμηθῶ ἐκείνην πού μοῦ ἀπηύθυνε κάποτε μία Κυρία εἰς τὸν δρόμον:

—Μπά! δὲν ἐπεθάνατε σεῖς;!

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΕΙΣΑΙ ΜΙΑ ΠΛΑΝΗ ΕΛΠΙΔΑ

Μὴ δείχνεσαι σὸν ὄνειρο, εἶσαι μιὰ πλάνη Ἑλπίδα,
δὲ μάπατᾶς, ἀκίνητη στὸ κάλεσμά σου στέκω,
τί κι' ἂν χορεύεις ξωτικά σὸν μιὰν ἀρχαία Βακχίδα
μπροστά μου, ἐνῶ τῆς λησμονιάς τὸ πέπλο πιά ἐγὼ πλέκω;

Ἄδίκως, ὅλα πέθαναν κι' ἀπαύδησα ἀπ' τὸ κλᾶμμα,
κι' ὅλα κοιμοῦνται στὸ πυκνὸ σκοτάδι κι' ἠσυχάζουν,
ξέρω καλά, εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνῃ πιά ἓνα θᾶμμα,
ναί, κι' οἱ αὐγὲς πού ὑπόσχεσαι, ἄλλοι πιά δὲ χαράζουν....

Δὲ θέλω πλᾶνο φάντασμα νᾶνοῖξω πιά τὰ μάτια
καὶ βλέποντάς σε δύναμη νᾶντλήσω γι' ἄλλην πάλη,
ἀδύνατο νᾶγωνιστῶ γι' ἀπόρητα παλάτια
κι' ἀπὸ νεκρῆ πού κείτομαι νᾶνορθωθῶ καὶ πάλι.

Δὲ θέλω πιά οὔτε στῶνειρο νὰ σὲ θωρῶ πλανεύτρα,
πού ἐκούφανες κι' ἐρήμαξες τὰ νεανικά μου στήθη,
γνωρίζω τὴ γοητεία σου κι' ἀπ' ἄλλοτε, εἶναι ψεύτρα,
κι' ἔσυρε μύρια πίσω της ὡς μένα ἄρρωστα πλήθη.

Κουράστηκα, μὲ πλάνεσε χίλιες φορὲς τὸ φῶς σου
καὶ σκέλεθρο ἀνηφόρισα σὲ μιὰ κορφὴ νᾶνέβω,
καὶ σ'εἶδα πλᾶνα νὰ γελᾶς, ὅταν σὸν ῥέπιο ἐμπρός σου,
μεῖδες νὰ πέφτω νὰ κυλῶ κι' οἶχτο νὰ σοῦ γυρεύω!

Εἶσαι μιὰ πόρνη πού ἄσεμνεῖ μπρὸς σῆναν πού πεθαίνει
καὶ μέσ' τὸ ψυχορράγημα τὴ σάρκα του ἐρεθίζει,
κι' ἐνῶ τοῦ τάζει μιὰ ἠδονή, τὸ τέλος του μακραίνει
καὶ τὴ στερνὴ ἀγωνία του σὲ ράκη τὴν ξεσχίζει.

Φῦγε ἀπὸ μπρὸς μου ἀσύγκριτη στὴν πλάνη γοητεία,
στὸν τάφο αὐτὸ πού ἠσύχασα μὴ θές νὰ μὲ ταράξῃς,
νὰ θές νὰ παίξῃς μὲ νεκρὸ, εἶναι ἐγκλημα, ἁμαρτία,
κι' εἶν' ἄνανδρο στὴν ἦττα του τὴ νίκη σου νὰ κράξῃς!

Μακάβριος στὸν τάφο μου εἶν' ὁ χορὸς σου Ἑλπίδα,
φορὴν νὰ θές γιὰ χιλιοστὴ φορὰ πιά νὰ ξυπνήσω,
ὦ, μὴ χορεύεις ξωτικά σὸν μιὰν ἀρχαία Βακχίδα,
ἀνώφελο ἂν ὑπόσχεσαι, πιά δὲ θὰ σάκλουθῆσω!

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΞΕΡΩ...

Ξέρω κάποιο δρομάκι ηλιολουσμένο
 μές στοῦ χειμῶνα τ' ἀπομεσημεριανὰ
 καὶ τὸ διαβάτη τὸ συλλογισμένο
 πὸν ἀργοπερπάτητα τέτια ὥρα τὸ περνᾶ.

Τις δεποινίδες, ξέρω ἀκόμα, τὶς κομπῆς
 πὸν τὸ διαβαίνουν τυλιγμένες μές στὶς κάπες.
 Καὶ τὸ θυμᾶμαι, τὸ θυμᾶμαι ὡς νᾶταν ψές,
 πὸν στὸ δρομάκι ἀνθίσαν κάτι ἀγάπες...

Τὸ ξέρω τὸ δρομάκι μυρωμένο
 στῆς ἀνοιξης τὰ πορφυρένια δειλινὰ
 καὶ τὸ διαβάτη τὸν πικροθλιμμένο
 κατάμονος πὸν τώρα πιά ἀπὸ κεῖ περνᾶ...

(Ξέρω κάτι λογάκια πὸν σβυστήκαν
 πρὶν νὰ προφτάσουν, στὸ δρομάκι, νὰ εἰπωθοῦν...
 Ξέρω τὰ ρόδα πιά πὸν μαραθῆκαν
 ὡς καὶ τὰ ρόδα τὰ μαβιά πὸν ἀκόμα ἀνθοῦν...)

ΜΙΜΗΣ ΠΟΜΟΝΗΣ

ΜΙΑ ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ἔνας φίλος μιά ἡμέρα μοῦ εἶπε : σεῖς πὸν δουλεύετε γιὰ τὸ Μέλλον εἶναι κάτι πὸν τὸ ἀφήνετε πὰρ ἡμέρα. Μᾶς καθορίζετε μέσα σὲ φωτεινὸ περιγράμμα ἀπὸ λογικὴ σαφήνεια τὶς δημοκρατικὲς διεκδικήσεις σας. Μᾶς δίνετε τὸ ρυθμὸ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Μᾶς μιλάτε γιὰ τὴν προστασία πὸν θὰ δώσετε στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται σωστὰ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὰ συμπεράσματα τῆς καὶ νὰ καλλιτερεύουν τὴ ζωὴ του. Τὶς καθαρές ὅμως πνευματικὲς ἐκδηλώσεις του, γενικὰ τὴν Τέχνη, τὴν λησιμονάτε. Μήπως προβλέπετε πῶς δὲν θὰ μπορέσετε νὰ τὴν ξυπνήσετε ἀπὸ τὸ λήθαργο πὸν εὐρίσκεται σήμερα, καὶ τὴν κατάπτωσή της καὶ γι' αὐτὸ τὴν προσπερνάτε;

Δὲν θὰ δώσω ἀναλυτικὰ τὴν κουβέντα πάνω στὸ θέμα αὐτὸ μὲ τὸ φίλο μου. Θὰ ἦταν πολὺ μακρυνὸ καὶ ἴσως κουραστικὸ. Θὰ δώσω μόνο μιά γενικὴ σκιαγράφησής της. Μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου καὶ ἄλλα πολλά. Καὶ εἶδα νὰ κρυφοκαίει μέσα του ἡ φλόγα μιάς ἀνησυχίας. Μοῦ ἄπλωσε μπρὸς μου τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ στὰ τελευταῖα ἑκατὸ πενήντα χρόνια της. Ἐπαναστάσεις, πόλεμοι, κρίσεις ἀδιάκοπες, ἀνέβασμα καινούργιων ἀρχῶν. Στὴν οἰκονομία ἢ μηχανικὴ. Στὴν πολιτικὴ, ἢ δημοκρατία. Μιά γραμμὴ πὸν ἀνεβαίνει ἀδιάκοπα, φέρνοντας καινούργιες καταχρήσεις γιὰ τὸν ἄνθρωπο, περισσότερὴ εὐτυχία στοὺς καταφρονεμένους τῆς ζωῆς, ἀνακούφιση στοὺς σκλάβους στὴν ἀπόλαυση τῶν λίγων. Στὴν τέχνη ὅμως ἔχουμε τὴν ἴδια γραμμὴ πὸν νὰ ἀνεβαίνει ἀδιάκοπα; ἢ μήπως παρουσιάζεται ἀντίθετη κίνηση; ἢ κατάπτωση. ἢ ὑποχώρησις ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο πρὸς σχετικὸ. Ἀπὸ τὴν λιτὴ γραμμὴ τῆς κλασσικῆς τέχνης, στὰ ἀνόητα καὶ τρελλὰ δημιουργήματα μιάς τέχνης χωρὶς ὄρα, χωρὶς μέθοδο, χωρὶς ρυθμὸ καὶ ἀντίληψη τοῦ ὁραίου. Μήπως λοιπὸν ἀνεβάζοντας τὴ δημοκρατία, ἀυθαίοντας τὴν εὐημερία τῶν πολλῶν, δημιουργοῦμε στὴν τέχνη μιά κρυφὴ πληγὴ, πὸν τῆς ἀφαιρεῖ σιγά-σιγά τὴ ζωὴ γιὰ νὰ τὴν φέρει τελικὰ στὸν θάνατο;

Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀνησυχία τοῦ φίλου μου. Εἰλικρινῶς, ἀνεπιτήδευτη, χωρὶς ὑστεροβουλία. Τὴν ἀκουσα μὲ σεβασμὸ. Θὰ πρόσθετα μάλιστα μὲ κάποια ἀμηχανία. Πῶς θὰ μπορούσα νὰ ἀρνηθῶ τὴν ἐκδηλῆ κατάπτωση πὸν παρουσιάζει τὸ ἐπίπεδο τῆς Τέχνης στὴν ἐποχὴ μας; Καὶ εἶπα στὸ φίλο μου.

—Μᾶς ἔδωσες ἓνα ὄρατο σχῆμα. Οἰκονομία. Πολιτικὴ. Τέχνη. Οἱ τρεῖς κύριες μορφές πὸν πέρνει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν τὶς φαντάζεσαι μάλιστα ἀνεξάρτητες. Ἄλλωθις δὲν θὰ μοῦ ἔλεγες : Δημοκρατία, μηχανισμὸς, κατάπτωση τῆς τέχνης. Αὐτὸ εἶναι σωστὸ. Κάτι τὴ συνδέει. Ἄν θές μάλιστα καλλίτερα ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία καθορίζει τὰ ἄλλα. Ἡ οἰκονομία. Ἄρα στὴν ἐποχὴ μας ὁ μηχανισμὸς. Εἶναι ὅμως τὸ σχῆμα πὸν μοῦ ἔδωσες σωστὸ; Νομίζω ὄχι. Γιατὶ σχῆμα λογικὸ πέρνει τὶς ἐξωτερικὲς μορφές, καὶ ἀγνοεῖ τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιθέσεις τῶν πραγμάτων. Μηχανισμὸς στὴν οἰκονομικὴ παραγωγή, Δημοκρατία στὴν πολιτικὴ λειτουργία, εἶναι δυὸ θέσεις πὸν ἔφτασε ἡ ἀλληλοδιάδοχη ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου καὶ πὸν κυριάρχησαν ἀπέναντι στὶς λοιπὲς μορφές πὸν πῆρε ὡς τώρα ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ὀργάνωσή του μέσα στὴν κοινωνία. Κατάπτωση τῆς τέχνης ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Εἶναι τὸ συμπέρασμα πὸν βγάζεις σὺ ἀπὸ τὴ σημερινὴ θέσις τῆς τέχνης. Ποιὰ ὅμως εἶναι αὐτή; Ἄντι νὰ τὴν γυρέψεις καὶ νὰ τὴν ξεχωρίσεις ἀντὶ νὰ βρεῖς τὴν ἐπικρατέστερη μορφή της, ὅπως ἔκανες γιὰ τὴν Πολιτικὴ καὶ τὴν οἰκονομία, καὶ νὰ καθορίσεις τὴν κοινωνικὴ αἰτιολογία τῆς ἐβαλες τρίτο σκέλος στὸ σχῆμα σου ἓνα αὐθαίρετο, ἀφοῦ εἶναι ὑποκειμενικὸ, συμπέρασμα σου καὶ τὸ συμπλήρωσες. Ἐδῶσες ἔτσι τὴ λογικὴ, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἐμπειρικὴ, διέξοδο στὴν ἀνησυχία σου. Ἄν δὲν ἔκανες ὅμως αὐτὸ θὰ ἔβλεπες πῶς ἡ τέχνη δὲν πρόλαβε ἀκόμα νὰ δεχθεῖ τὴν ἐπίδραση, πὸν ἀσφαλῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχει ἀπάνω της, τὸ ἀνέβασμα τῶσων καινούργιων δυνάμεων στὴ ζωὴ. Ἡ Τέχνη, ἔκφραση τῆς διανοητικῆς λειτουργίας, εἶναι ἀκόμα σήμερα τὸ προνόμιο τῶν λίγων, δὲν ἀνήκει στὴ Δημοκρατία. Οἱ λαϊκὲς δυνάμεις πρὶν νὰ φτάσουν στὴν τέχνη, ἔχουν ἀκόμα πολλὰ νὰ καταχτήσουν, καὶ ἔξω ἀπὸ μερικὰ σποραδικὰ φαινόμενα, δὲν ἔχουμε ἀκόμα δείγματα γιὰ τὶς καλλιτεχνικὲς οἰκειότητες τους καὶ τὴν ἐπίδραση πὸν θὰ ἔχουν στὸν κύκλο αὐτὸ τῆς ἀνθρώπινης λειτουργίας. Ἡ τέχνη λοιπὸν πὸν βλέπεις σήμερα ἀσφαλῶς δὲν εἶναι αὐτὴ πὸν θὰ ἀποδώσει ἢ δημοκρατικὴ προώθησις πὸν ἔφερε ὁ μηχανισμὸς, ἀνήκει στὸ παρελθόν. Στους λίγους, πὸν ἂν χάνουν ὀλοένα τὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐπίδρασή τους, βαστοῦν ἀκόμα ζηλότυπα στὰ χέρια τους, τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἡ τέχνη τους λοιπὸν, καὶ ὄχι ἡ τέχνη τῆς Δημοκρατίας, πέφτει. Ὅ,τι τὴν κάνει παθητικὴ καὶ ἀδύνατη εἶναι αὐτὸ πὸν τῆς δίνει ἡ γενεὰ πὸν σβύνει, καὶ ὄχι ἡ γενεὰ πὸν ἔρχεται. Αὐτὴ δὲν ἔδωσε ἀκόμα τοὺς πνευματικὸς καρπούς της. Ὡς πὸν νὰ τοὺς δώσει τὸ τρίτο σκέλος στὸ σχῆμα σου πρέπει νὰ μείνει ἀσυμπλήρωτο. Θὰ τὸ συμπληρώσει στὴν κατάλληλη στιγμή ἢ πηγαία δημιουργικότητα πὸν ἀνάγκαια περιέχεται στὶς τεράστιες δυνάμεις πὸν φανερώνουν στὴν ζωὴ ὁ μηχανισμὸς καὶ ἡ δημοκρατία.

Αὐτὲς ἦταν οἱ γενικὲς γραμμὲς τῆς κουβέντας πὸν ξαναθυμήθηκα.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Bibliographie Ioniene

Πρὸς θ ἦ και.

19.—«Πίναξ τῆς Συγκλήτου τῆς Νήσου Ζακύνθου διὰ τὸ ἔτος 1841, περιέχων κατὰ τὸ 20ὸν Ἄρθρον, Τμήμα, 2ον, Κεφάλαιον 3ον τοῦ Πολιτεύματος τοῦ Κράτους τοῦτοῦ τοῦ ἔτους 1817, τὸν μεταρρυθμισθέντα Κατάλογον τῶν Εὐγενῶν Κυρίων Ἡμερολογίου τῆς ἐπιδαμίας Νήσου. Κέρκυρα, 13 Ὀκτωβρίου 1841 Ε. Ν.»
 Εἰς 8ον. 22×32 ἐκ. μ. σελ. 4. περιλαμβάνει κατ' ἀλφάβητον ἐν 8λφ 393 ὀνόματα Εὐγενῶν Κυρίων, εἰς τὸ τέλος—Ἐπιδοκιμασθεῖς, Κατ' Ἐπιταγήν τῆς Βουλῆς, Α. Δ.

ΙΑΚΩΒΑΚΙΟΥ
 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ

Δούσημνης, Προσωρ. Ἐξαπορ. τῆς ΒΟΥΛΗΣ, εἰς τὸ Γενικὸν Διαμέρισμα.—Γ. ΛΟΓΟ-
ΘΕΤΗΣ, Ὑπαρχος (sic) Ε. ΜΕΤΑΣΤΑΣ, Εἰσαγγελεὺς καὶ Πάρεδρος. Δ. ΜΕΡΚΑΤΗΣ
Ἐξαπορρήτων τοῦ Ὑπαρχοῦ (sic) καὶ Πάρεδρος.

20.—«Ἡ βακτηρία κατὰ τῶν ψευδολιθαρίων, ἤτοι Ἀνασκευὴ τῆς ὑπὸ Ροβέρτου
Πελεκάση ἐσχάτως δοθείσης ἀπαντήσεως, ὑπὸ Δρος Χαραλάμπους Καρούσου, Ἰε-
ροσπουδαστοῦ. Ἐν Ζακύνθῳ ἐκ τῆς τυπογραφίας ὁ Ζάκυνθος Κωνσταντίνου Ἰε-
ροσολύμου 1851».

Εἰς 4ον, σελ. δ'. +70+1 λευκόν.

Ἐν σελίδι α'. ἀφιέρωσις—Τῷ Πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ζακύνθου καὶ Ἐξάρχῳ
τῆς Ὁρθοδόξου Ἰονικῆς Ἐκκλησίας Νικολάῳ Κοκκίνῳ, σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως τεκ-
μῆριον, ὁ συγγραφεὺς ἀνατίθεισιν.—σελ. β'. δευτέρα ἀφιέρωσις, σελ. γ'. τῶν κυρίων
παρραμάτων διορθώσεις, σελ. 70 τέλος, σελ. 71 εἰδοποιήσις, ἐν τῷ α'. φῶλλον μικρο-
γραφία.

21.—«Διαλογικὰ Γυμνάσματα, ἤτοι, συλλογὴ λέξεων, φράσεων, ἰδιωτισμῶν, ποι-
κίλων διαλόγων, παντοίων ἐπιστολῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων, νομισματικῶν πινά-
κων κτλ. Ἰταλιστὶ, Ἑλληνιστὶ, Γαλλιστὶ καὶ Ἀγγλιστὶ, πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδα-
στῶν καὶ τῶν περιηγητῶν, Ζακύνθῳ (sic) Σέργιος Χ. Ραφτάνης ἐκδότης ΛΩΞ'
(1860) Ἐπιφυλαττομένου παντὸς δικαιώματος.

Εἰς 8ον, ἐκ σελ. 484. Ἐν σελ. 2—Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ὁ Παρνασσὸς Σεργίου Χ.
Ραφτάνη, βραδευθέντος εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Ὀλύμπια 1859.

22.—«Πρακτικὰ κατὰ τὴν ὕψωσιν τῆς Ἐθνικῆς Σημαίας ἐπὶ τοῦ Φρουρίου. Ἐν
Ζακύνθῳ τῇ 1ῃ Ἰουλίου 1864. Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον ἢ «Ἀὐγή».

Εἰς 4ον, ἐν σχήματι ἡμιφύλλου καὶ ἐντὸς τυπογραφικοῦ πλαισίου. Ἀρχεται:—Ἐν
Ζακύνθῳ, τῇ 21 Μαΐου Ἔτ. Ἐλ. τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον κτλ. τὸ ὅλον κείμενον
εἶνε τετυπωμένον δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, εἰς δύο στήλας. Μετὰ τὸ τέλος ἔπονται κατὰ
τὴν αὐτὴν τοῦ πρωτοτύπου τάξιν αἱ ἐξῆς ἰδιόχειροι ὑπογραφαί:

Σπυρίδων Καρβελλᾶς ἑπαρχος.

Δ. Ι. Πατέλλης, Ι. Ἀρβανιτάκης, Γεώργιος Μερκάτης,

Κούρτσολας, Ἰωάννης Τ. Σιγούρος, Ι. Δισγαρᾶ (sic)

Ὁ Γραμματεὺς Ἰωάννης Πλαίσιος.

Δημοσ. Βιβλιοθ. Ζακύνθου, «Φιλελεύθερος» Ἐφημ. Ζακύνθου, 1914 ἀριθ. 128.

23.—«Νέον ἀναγνωσματάριον, μεθοδικώτερον καὶ διδακτικώτερον ὑπὸ Ἀ. Σα-
κελλαρίου Σχολάρχου Ἰωαννίνων. Ἐν Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ὁ Παρνασσὸς τοῦ
ἐκδότου Σεργίου Χ. Ραφτάνη 1565».

Εἰς 4ον μικρ. ἐκ σελ. 119+1 λευκῆν, σελ. α'.—Πρὸς τοὺς Διδασκάλους, Ἐρρωσθεῖ
Ἀναστ. Σακελ.

24.—«Δόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ναῶ τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου τῇ 25 Μαρ-
τίου 1897 ἐντολῇ τοῦ κ. Νομάρχου ὑπὸ Ὀθωνος Ρέντζου. Ἐν Ζακύνθῳ (sic) Τύ-
ποις Ε. Καψοκεφάλου 1897».

Εἰς 4ον, 16×24 ἐκ. μ. καὶ σελ. 16, περατοῦται διὰ τριῶν στροφῶν τοῦ Σολωμοῦ.

«Τὸ σημεῖο ποὺ προσκυνᾶτε
εἶνε τοῦτο καὶ γι' αὐτὸ
ματωμένους μᾶς κυτᾶτε
στὸν ἀγῶνα τῶν σκληρῶ».

(Στροφ. Α')

Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δ. Θ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΩΝ ΑΔΑΩΝ

Ἀγγέλου Θ. Σημηριώτη.—*Ἀστραία* δράμα σὲ πράξεις τρεῖς καὶ εἰκόνες πέντε.
Ἀθήνα 1929.

Τὴν ἐποχὴ ποὺ στήν Ἀθήνα ἀπὸ τοὺς τρεῖς θιάσους ποὺ μοροῦν νὰ ἐνδιαφέ-
ρουν τὸν ἀναγνώστη, ὁ ἕνας ἐξακολουθεῖ νὰ μεταφράζη τῆς φυλλαδίτσας τῆς
γαλλικῆς εἰκονογραφημένης, ὁ ἄλλος μὲ τὸ νὰ παίζη νεοτεριστικὰ ἔργα, φαίνεται
σάν ὑποκατάστημα τῶν Παριζιάνικων θεάτρων πρωτοπορείας, καὶ εἶναι σάν νὰ
μὴν εἶναι, ἀφοῦ τῶβαλε φαίνεται τάμα νὰ μὴν παίζη ἑλληνικὰ ἔργα ὡς τὴν
τοῦλάχιστον, καὶ ὁ τρίτος, ὁ περὶ ἐνδιαφερόντων ἀπ' ὅλους, ὁ θιάσος τῶν «Νέων»,
ἔδειξε μόνος ἐλπίδες μέσα σὲ ἀρκετὴ νεανικὴ ἀπειρία, ἀλλὰ καὶ μόνος ἐξυπηρε-
τησε τὸ ἑλληνικὸ θέατρο, καὶ γι' αὐτὸ μόνος ἐνδιαφέρει—τὸ ξαναλέμε—αὐτὴ τὴν
ἐποχὴ ἕνα θεατρικὸ ἔργο σὴν *Ἀστραία* ἔρχεται σὰ μιὰ διαπίστωση τῆς μὲ
κάθε τρόπο ὑποστήριξης τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Τὸ ἄμοιρό μας τὸ θέατρο! ἐδῶ
κι' ὀγδόντα χρόνια τὸ λυσοσοκῶπις τὸ ἰταλικὸ μελοδράμα, καὶ δὲν ξεψύχησε.
Πρὶν πενήντα χρόνια—πάντα μὲ κυβερνητικὴ ὑποστήριξη—ἡ γαλλικὴ ὀπερέττα τὸ
καταστάσιος ἀλλὰ πάλι στάθηκε στὰ πόδια του καὶ ἀνθίσε στὸ χαριτωμένο κω-
μειδύλλιο. Σήμερα τοῦ στήνει ἀμείλιχτο πόλεμο ἡ συστηματικὴ κακὴ μετάφραση
ποῦ κατάντησε ἐθνικὴ παιὰ βιομηχανία! Τὶ καμάρια μας δὴν μας ἡ δημιουργη-
κότητα νὰ μὴν ξεπερνᾷ τὴ δουλοπρέπεια τῆς μετάφρασης! Κακομεταφράζουμε τὰ
ἔργα, κακοαντιγράφουμε τὶς σηκηνοθεσίες—ἔξω καὶ κι' ἐγὼ ἀπὸ τὸ Παρίσι!—
καὶ θεωροῦμαστε πολιτισμένοι. Ὅσο γιὰ τὸ ἑλληνικὸ θέατρο, τύφλα νάχη ὁ Μα-
νωλῶσι! Δὲ βαριέσαι! Ἑλληνικὸ θέατρο δὲν ὑπάρχει.

Τὸ ἔργο τοῦ κ. Σημηριώτη ἔρχεται σὰ μιὰ διάγνωση. Ἐκείνο ποὺ μὲ κάμει
νάπορῶ εἶναι πὼς ἴσα μὲ σήμερα δὲν παίχτηκε ἕνα τέτοιο ἔργο. Βέβαιο πὼς ἂν ὁ κ.
Σημηριώτης ὑπόγραφε Simiriot καὶ τύπωνε τὸ ἔργο του σὲ ξένη γλῶσσα, οἱ
θιασάρχες μας θὰ τὸ πολιορκούσαν.

Θεατρικὸ ἀριστούργημα δὲν μορεῖ κανεὶς νὰ πῇ πὼς εἶναι ἡ *Ἀστραία*. Στὴ
σύγχρονη ὁμως ἑλληνικὴ παραγωγὴ καὶ στὴν παιζομένη στὴν Ἑλλάδα Εὐρωπαϊ-
κῆ, κατέχει ἀναμφισβήτητα ἐξέχουσα θέση. Ὅ,τι μὲ κάνει νάχω ἐπιφυλάξεις εἶνε
ἡ ἐπαμφοτερίζουσα τάση τοῦ ἔργου. Πρωτότυπο στὴν σύλληψη ἔχει ἀπόρροια,
κάτι τὸ συντηρητικὸ στὴν ἐκτέλεση. Φαίνεται πὼς ὁ κ. Σημηριώτης δὲν τόλ-
μησε καθαρὰ νὰ τραβήξη τὸ δρόμο του στοὺς ὀρίζοντες ποῦ τοῦ ἀνοίγε ἡ πρω-
τοτυπία τοῦ ἔργου του. Ἡ θεωρία τοῦ Αἰώνιου Ἰνδρισμοῦ, ἡ διπλοποίηση τῆς
προσωπικότητας, τὸ ὑποσυνειδητὸ παρ' ὅλη τὴν ποιητικὴ ἐκφραστικὴ δύναμη ποῦ
χαρακτηρίζει τὸν ποιητὴ τῶν «Μαύρων Κρίνων» μένου ἀνεκμετάλλευτα σηκη-
κά—μὲ μὲ καταλαβαίνει ὁποῖος σκαμπάζει ἀπὸ θέατρο—καὶ εἶναι κριμα. Μο-
λαταῦτα, καὶ ἐδῶ εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ποιητῆ, τὸ δράμα του εἶναι ἀπὸ τὰ ἀρτιώ-
τερα σύγχρονα ἑλληνικὰ σηκηικά δημιουργήματα. Γιὰ τὴν ἀκριβολογία πρέπει
νὰ εἰπωθῇ πὼς ἡ *Ἀστραία* στὴ σημερινὴ τῆς μορφῆ εἶναι τὸ δούλεμα, ἡ δια-
σκευὴ, ἡ τελειοποίηση, κάτι τέλος πάντων, ἐνὸς παλαιότερου ἔργου, καὶ ἴσως
αὐτὸ νὰ ἐπηρεάζη στὴ σημερινὴ τελειωτικὴ μορφῆ τοῦ δράματος. Δευτερεῖον
ζήτημα.

Ἡ Βάγγω—ἐδῶ καὶ διακόσια-τριακόσια, κι' ἐγὼ δὲν ξέρω πόσα χρόνια, Ἀ-
στραία—ζῆ στὸ ἴδιο νησί, στὸ ἴδιο πυργόκαστρο τοῦ προαιώνιου ἑαυτοῦ τῆς.

Ἐνας ναυαγὸς οἰχίνεται ἀπὸ τὴ Μοῖρα στὸ νησί τῆς καὶ ἡ Βάγγω ξαναζῆ τὴ
ζωὴ τῆς Ἀστραίας, ζοῖ ἀγάπης καὶ συζυγιακῆ ἀπιστίας. Ὁ ἄνεμος σέρνει τὸ
Ναυαγὸ, ποῦ—Ἐρωτας; Θάνατος;—πέρνει καὶ τὴν ὕστατη πνοὴ τῆς Βάγγως—
Ἀστραίας.

Τέτοια μὲ δυὸ λόγια ἡ ὑπόθεση. Πρώτης γραμμῆς μὲ ἀπειρες καλλιτεχνικῆς
δυναμικότητες. Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ εἴμαστε τόσο ἀπαιτητικοὶ ἀπὸ τὸν κ. Σημη-
ριώτη. Ἐν τῷ ἔργῳ νὰ εἰσαγάγη στὴν ἐκτέλεση τὸ νεοτεριστικὸ στοιχεῖο ποῦ
ζωντανεῖ ὅλο τὸ σημερινὸ θέατρο. Ἐνῶ συνήθως προσπαθοῦν οἱ δραματικοὶ
συγγραφεῖς νὰ φύξουν τὴν ζωὴ σὲ πτώματα, ἐδῶ γίνεται τὸ ἀντίθετο. Κάπου κά-
που καὶ γιὰ ἐπισημολογητὴ δημιουργία σάν τὴν Ἀστραία φαίνονταν τὰ σάβανα. Εὐ-
τυχῶς ἡ ποίηση, σὲ πολλὰ μέρη ἡ τεχνικὴ τοῦ διαλόγου, σπανιότερα τὸ ζῦ-

γιασμα τῶν σκηνῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ μυστήριο μὲ τὸ ὁποῖο τόσο δεξιότεχνα κατῴρθασε ὁ ποιητὴς νὰ ντύσῃ τὸ τεχνουργημά του, ἐξαγοράζουσι μὲ τὸ παραπάνω τίς ἐλλείψεις τοῦ ἔργου. Μᾶλλον λόγια θὰ μπορούσε, μὲ τέτοια ἀρχικά διδόμενα νὰ γραφῇ καὶ καλλίτερα καὶ σκηνωτέτερα. Κάπου μερικὲς θύμησες τοῦ *Στοιχειωμένου Καραβιοῦ* τοῦ Βάγκνερ, ἀλλοῦ τοῦ *Πελλέα καὶ Μελισάνδης* τοῦ Μάτερλινκ, δὲν ἔχουν καὶ καμμιά σημασία.

Οἱ ποιητές, σὴν τὰ μεγάλα πνεύματα, συναντῶνται. Πρῶτα περίεργο ἢ πρώτη σκηνὴ τῆς ἀρχῆς εἶναι τόσο ἀδέξια γραμμμένη, ἀπὸ θεατρικὴ τεχνικῇ, πρὸ διαστάζει ὁ ἀναγνώστης νὰ τραβήξῃ παρακάτω. Ἡ Σεβαστὴ (μόνο τῆς Βάγγως) στὴν ἀκόλουθη σκηνὴ ἀδικεῖ τὴ δράση μὲ τὴν κούφια φλυαρία τῆς. Τὸ ἔργο ὅμως δένεται πολὺ ἐντεχνα κατόπιν καὶ ἡ σκηνὴ τῆς Μοίρας εἶναι ἀριστουργηματικὴ, δίχως καμμιά ἐπιφύλαξη, ἓνα θεατρικὸ διαμάντι. Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα! Ἡ συνταύτιση τῆς Μοίρας καὶ τῆς Μπόρας ποῦ ξερνᾷ τὸ ναυαγὸ εἶναι τόσο ποιητικὴ, τόσο καλλιτεχνικὴ ποῦ σπάνια θὰ τὴν βρῆ κανεὶς στὸ σύγχρονο θέατρο. Στὸ συνολικὸ σκηνοικὸ μίγμα δὲ λείπουν ἡ κοσμικὲς λεπτομέρειες. Ἐξαφνα ποῖς νομίζετε σῶζει τὸ Ναυαγὸ; ὁ Ἄντρέας, ὁ σύζυγος τῆς Βάγγως (Κρίμα ποῦ κ' αὐτὴ ἡ συγκυρία ξεμεινε ἀνεκμετάλλευτη). Ἡ γυναίκα, ὅταν ἡ Μοίρα τὴ σπρώχνει νὰ ξαναζήσῃ τῆς προαιώνιες συζυγικὲς ἀπιστίες τοῦ ἀρχαίου ἐγὼ τῆς, πάντα σκέπτεται τὸ παιδί τῆς. Σ' αὐτὴ τὴ λεπτὴ ψυχολογικὴ παρατήρηση κλείνει ἡ πρώτη πράξις σὲνα μεγάλο ἐρωτηματικὸ.

Στὴν ἀκόλουθη πράξι ἡ ἔκτη σκηνὴ (κατὰ λάθος τυπωμένη ἔβδομη) στέκει σὲ παραπλήσια γραμμὴ σὴν τὴ σκηνὴ τῆς Μοίρας. Ἡ ποίηση ἀναβλύζει κάθε στιγμή δίχως καθόλου νὰ ξεχαστῇ ἡ σκηνοικὴ οἰκονομία. Σ' αὐτὲς τῆς δύο σκηνῆς ὁ κ. Σημηριώτης κατόρθωνει κατὰ τὸ σπανιοκατόρθωτο νὰ εἶναι σύγχρονα συμβολικὸς ποιητὴς τῆς μυστηριώδικης ἀοριστίας καὶ δραματικὸς συγγραφέας τοῦ ἀκριβολογικοῦ δεσίου καὶ ξετυλίγματος τῆς δράσης. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο πῶς ὁ ποιητὴς δὲν τόλμησε νὰ ἀναπτύξῃ τὴ σκηνοικὴ παρουσίασης τῶν ἀρχαίων δονικῶν στὸν κῆπο. Νᾶξῃ τέτοιο σκηνοικὸ διαμάντι καὶ νὰ τὰφήνῃ! Ἄντι νὰ κενηγήσῃ τὸν ἄλλο τοῦ χρόνου, βάζοντας αὐτὰ τὰ φαντάσματα νὰ μιλήσουν, σὰ φοβισμένα καὶ ἄτολμα βιάζεται νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ. *Ἡ τέχνη εἶναι καὶ τόλμη*. Κρίμα ποῦ δὲν τόλμησε ὁ ποιητὴς γιὰ ἀφενκα θὰ ἔλεγε ὡραία πράγματα.

Ἡ τρίτη λύνει τὴ δράση καὶ δὲν ξεπερνᾷ τίς προηγούμενες. Γιὰ τὸ λεκτικὸ θὰ ψεγάδιαζε κατὰ φραγκομαρτίες σὴν τὰ «ἀλλέως». «πᾶς», «τόκα» καὶ ἄλλα. Τὸ «προγευματίζει ἀποφασιστικά» τῆς σελίδας 49 εἶναι γιὰ μὲνα ἓνα λεκτικὸ μυστήριο.

Νὰ μὴν τὰ πολυλογούμε ἡ *Ἀστραία*, μῶδες τῆς τῆς ἀτέλειες, εἶναι ἓνα δράμα ἀξιοπρόσεχτο, ἔξοχο γιὰ μελόδραμα. Εἶναι καθῆκον τῶν Ἑλληνικῶν θιάσων νὰ νανέβασουν ἓνα ἔργο ποῦ θὰ τοὺς τιμῆσῃ. Κελεπίρι γιὰ ἓνα μουσουργὸ μιά τέτοια ὑπόθεση. Ἄς ἐλπίζουμε πῶς οὔτε ἡ παράσταση οὔτε ἡ μελοποίηση τῆς *Ἀστραίας* θάρρησιν.

Μὲ ὅλη μου τὴν ἀντικειμενικὴ ἀμεροληψία—καὶ θαρρῶ πῶς ἡ παραπάνω γραμμὲς τὸ δείχνουν—κηρύττω πῶς ὁ ποιητὴς στάθηκε ἄξιος δουλευτῆς τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου, ποῦ οἱ ρωμιοὶ θιασάρχες τόσο συστηματικά, καὶ ἐγκληματικά, περιφρόνησαν.

Ἄντιπολη, 9. Γ'. 1929

Μ. ΒΑΣΣΑΣ

Γιώργου Κ. Κατσιμπαλή, «Ὁ Παλαμᾶς καὶ τὸ σπίτι». Ἀθήνα, 1929 σελ. 298* μικ. Ἐπαινεσαμε ἀνεπιφύλαχτα ἀπ' αὐτὴ τὴ στήλῃ τὸ πρῶτο κριτικὸ δοκίμιον τοῦ κ. Κατσιμπαλή γιὰ τὸ «παιδί στὴν ποίηση τοῦ Παλαμᾶ». Ἐπειδὴ, ἀντίθετα μὲ ἄλλους κριτικούς, ἔχουμε τὴ γνώμη ὅτι ἓνα ἔργο τότε μόνο γίνεται κτήμα μας, ὅταν ἐξετασθῇ λεπτομερῶς ἀπὸ ὅλες τοὺς ἀπόψεις, τὸ νέο βιβλιαράκι τοῦ κ. Κατσιμπαλή φαίνεται μιά πολὺ ἀξιοπρόσεχτη προσπάθεια γιὰ τὴν κριτικὴν τοῦ ἔργου τοῦ Παλαμᾶ.

Ὁ κ. Κατσιμπαλὴς ἐπέτυχεν κ' αὐτὴ τὴ φορὰ διαλέγοντας γιὰ θέμα τοῦ κριτικοῦ τοῦ δοκιμίου τὴν ἐξέταση τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς ἐνωίωσε καὶ περιέγραψε τὸ σπίτι. Ὅπως καὶ τὸ παιδί, ἔτσι καὶ τὸ σπίτι ἀποτελεῖ γιὰ τὸν ἄν-

θρώπου, καὶ ξεχωριστὰ γιὰ τὸν ποιητὴ, μιά πηγὴ συγκινήσεως καὶ ἓνα κύκλο συναισθηματικῆς ζωῆς.

Ἀπὸ τὰ τραγοῦδια τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τὸ σπίτι, διάλεξε ὁ κ. Κατσιμπαλὴς τὰ πρῶτα ὁμορφα καὶ μᾶς τὰ παρουσίασε μὲ μιά σύντομη ἀνάλυση. Εἶναι ἀληθινὰ ἀριστουργήματα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν, τὰ ποιήματα αὐτὰ καὶ δεικνύουν ὄχι μόνο τὴ δύναμη, τὸν συγκινημένο τόνο καὶ τὴ μουσικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικότητα τῆς ποιήσεως τοῦ Παλαμᾶ.

Στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης μας (σ. 9η ἔ) ὁ κ. Κατσιμπαλὴς μεταφέρει μεταφρασμένο ἓνα ἀπόσπασμα ἐνός ἔργου τοῦ Rilke σχετικὸ μὲ τὸ σπίτι. Δὲν βλέπουμε ποῖς ἦταν ὁ λόγος, ποῦ ἐσπρώξε τὸν συγγραφέα νὰ μεταφράσῃ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ Rilke, ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα δημιουργήματα τῆς ἐποχῆς μας. Ἄν ἤθελε μ' αὐτὸ νὰ δείξῃ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ποιητοῦ μας, εἴμαστε σύμφωνοι.

Ἡ γλώσσα—καὶ πρέπει δυστυχῶς, νὰ ἐξετάζουμε τὰ πράγματα καθ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, γιὰ τοὺς γλωσσικὰς ἀσθενεσίες τὰ τέλευτα χρόνια ἔχουν γίνῃ τόσο πολλές!—ἡ γλώσσα, λοιπὸν, τοῦ κ. Κατσιμπαλή εἶναι στρωτὴ καὶ σαφής. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ σημειώσουμε μόνο μιά—δυσὸ ἀβλεψίαι: σ. 11 «ποῦ ὑπῆρχαν *ΑΠ* ἀνέκαθεν» καὶ σ. 23: «*μεροκαματιάρης καὶ ἀγγαρεμένο, τῆς δουλειᾶς, οἱ δρόμοι ἦταν τὸ μόνο ξέσκαμά του...*» Ἡ σύνταξις τῆς φράσεως αὐτῆς κάπως ἀκανόνιστη. W.

Dionisio Solomos. Elogio di Ugo Foscolo. (con introduzione e note del prof. Dott. Carlo Brighenti.) Ferrara 1929.

Ὁ Σολωμός, ἡ κυρίαρχη αὐτὴ μορφή τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἐμελετήθη κατὰ τὴν Ἰταλία, πρὶν ἀκόμη τὸν ἐκτιμήσουν στὴν πραγματικὴν τοῦ ὑπέρτατη ἄξια οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἕνοι. Ὁ Tomaséo καὶ ὁ Regaldi ποῦ ἐγνωρίστηκαν στὴν Κέρκυρα μὲ τὸ Σολωμὸ καὶ ἐθαύμασαν τὴ μεγαλοφυΐα του, ἔγραψαν πρῶτοι γιὰ νὰ ἐγκωμιάσουν προεπιμένα τὴ ζωὴν καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ποιητῆ.

Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυσαν οἱ ἰταλοὶ ἑλληνομαθεῖς λόγιοι νὰ μελετοῦν καὶ νὰ μεταφράζουσι τὸ Σολωμικὸ ἔργο.

Τώρα βλέπει τὸ φῶς μιά ἀνατύπωση τοῦ «Ἐγκωμίου εἰς Ὀδγον Φώσκολον», μὲ πρόλογο καὶ σημειώσεις ἐνός νέου ἑλληνομάθη, τοῦ Carlo Brighenti. Τὸ ὄνομα εἶναι ἀγαπητὸ καὶ σεβαστὸ στοὺς νεοελληνικοὺς φιλολογικοὺς κύκλους ἀπὸ τὸν ἄξιον καθηγητὴν Eliséo Brighenti, τὸν συντάκτη τῆς *Crestomazia Neoeellenica* καὶ τῶν ἄλλων ἔργων. Ἐτσι πατέρας καὶ γιὸς δουλεύουν γιὰ νὰ στερεώσουν τὴν πνευματικὴν φιλία ποῦ ἐνώνει τὴν Ἰταλία μὲ τὴν Ἑλλάδα. Στὴν εὐγενικὴν αὐτὴν ἀποστολὴν δὲν εἶναι μόνοι. Ἐχουμε χρῆος νὰ θυμηθῶμε ἀπὸ τοὺς συγχρόνους ἰταλοὺς τὰ ὀνόματα τοῦ F. De-Simone Brouwer, τοῦ Barone, τοῦ Surra, τοῦ Palmieri, τοῦ Pavolini.

Στὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὁ κ. Brighenti μᾶς δίνει μιά σύντομην ἀλλὰ οὐσιαστικὴν ἐπισκόπηση τῶν ἰταλῶν ἐκείνων ποῦ ἔχουν γράψῃ γιὰ τὸ Σολωμὸ, καὶ μιά ζωντανὴν ἐξιστόρησιν τῆς ζωῆς του.

Ὁ κ. Brighenti κατέχει τὸ θέμα του καὶ δείχνει θαυμαστὴν ἐνημερότητα, ποῦ δὲν τὴν ἔχουν ἀνυχῶς ὅλοι οἱ νεώτεροι κριτικοὶ τοῦ Σολωμικοῦ ἔργου. Μὲ συμπικνωτικὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπιστημονικὴν ἀκριβολογίαν, δίνει μιά φωτεινὴν ἰδέαν, σὲ λίγες σελίδες, γιὰ ἓνα Ἐπὶ ἄνθρωπον ποῦ ὅσο κι ἂν ἔζησεν ἦσχε καὶ ἀποτραβηγμένα, στὴν διανοητικὴν του ὁμῶς ζωὴν ἐδημοῦργησε τὴ Νεοελληνικὴν Ποίησιν. Ω*.*

Lorenzo Mabilis. del prof. Dott. Carlo Brighenti. Ferrara 1928.

Μιά ἀπὸ τίς σημαντικὰς ἀρετὰς τοῦ κριτικοῦ εἶναι νὰ ξέροι νὰ διαλέγῃ τὰ θέματα. Καὶ ὁ ἰταλὸς λόγιος μᾶς δείχνει πῶς εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐκτιμῆσῃ ποιῆς εἶναι οἱ σημαντικότερες μορφῆς τοῦ νεοελληνικοῦ Παρνασσοῦ.

Ἡ μελέτη του γιὰ τὸν Μαβίλη ἔρχεται νὰ μᾶς κάμῃ πλὴν αἰσθητὴν τὴν ἀγαπητὴν ἀδιαφορίαν τῆς Κερκυρας γιὰ τὴν προτομὴν ἐνός τέκνου τῆς ποῦ τὴν δόξα δίδῃ. Ὁ κ. Πασαγιάννης καταγγέλλει μ' ἓνα του γράμμα (Ἐλεύθερο Βῆμα 8 καὶ 9 Σεπτέμβριον 1929) πῶς οἱ Κερκυραῖοι δὲν ξέρουσι νὰ σεβαστοῦν τὸν Ποιητὴ καὶ τὸν Ἡρώα.

Ἄν τιμοῦμε καὶ λογαριάζουμε τὴν Κέρκυραν, εἶναι ἰον) γιατί σ' αὐτὴ πέρασε τὰ σπουδαιότερα χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ Σολωμός, δημιουργώντας τὸν μοναδικὸ πνευματικὸ κύκλο τῆς Ἑλλάδος πού ἡ ἐπίδρασή του εἶναι ἀσβυστος φάρος καὶ ὁδηγεῖ ὡς τὰ σήμερα ὅλη τὴ νεοελληνικὴ σκέψη, καὶ 2ον) γιατί σ' αὐτὴ γεννήθηκαν ὁ Καποδίστριας, ὁ Μουστοξύδης, ὁ Μάντζαρως, ὁ Πολυλάς, ὁ Μαρκοράς, ὁ Βράϊλας, ὁ Μαβίλης καὶ ὁ Κώστας Θεοτόκης.

Αὐτὸ πρέπει νὰ μὴ τὸ λησμονοῦν ποτέ οἱ σημερινοὶ κάτοικοί της. Ἔνας Μαβίλης, — Ποιητής, Ἡρώας, Πολίτης—εἶναι σπάνιο φαινόμενο στὴν ταπεινὴ καὶ ἄλλο πρόσαλλη ἐποχὴ μας.

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Brighenti μᾶς δείχνει πὼς οἱ ξένοι σοφοὶ ξέρουν νὰ τιμῶσιν τοὺς ἀνώτερους ἀνθρώπους, ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ σύγχρονοι συμπολίτες τους δὲν τοὺς πολυκαταλαβαίνουν.

Ὁ ἴταλός κριτικὸς τονίζει τὴ μεγάλην ἀρετὴ τοῦ Μαβίλη, τὴν ἀφοσίωσή του στὴν Ἰδέα, τὴν ὑποταγὴ του στὸ Χρέος, πού ἐστάθησε κανόνας ἀσπληγῆς καὶ ἀόλυτος γιὰ τὴν τίμια ζωὴ του, ἀφιερωμένη στὴν Τέχνη καὶ στὴν Πατρίδα μετὰ τὴν αὐτοθυσίαν ἐκείνη πού δὲν σταματᾷ οὔτε ἐμπρὸς στὸ θάνατο. Καὶ πέφτοντας χτυπημένος ἀπὸ τὰ ἐχθρικά βόλια ὁ ποιητὴς εἶδεν πὼς ἤξερε νὰ ἐρμηνεύει τὸ ἔργο του μετὰ τὴ ζωὴ του. Καὶ ὁ κ. Brighenti, πού φαίνεται πὼς ἔνοιωσε τὸν ἀνθρώπο γράφει: «E ora egli riposa nel suolo redento dal suo sangue, bello come un eroe antico che bene visse e bene morì».

Μεταφράζει κομμάτια ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Μαβίλη πού φανερώουν τὴν ἀγάπη του στὴν πατρίδα, τὴ λατρεία του γιὰ τὴν ἑλληνικὴν Ἰδέα. Καὶ γιὰ ὅσους κριτικὸς ἔχουν ἀσχοληθεῖ μετὰ τὸν ποιητὴ, γράφει: «tutti si inchinarono concordamente davanti alla rettitudine adamantina del suo animo, alla tempra metallica della sua volontà, alla purezza crisallina della sua coscienza».

Ο* *

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Ρωσικὴ Φιλολογία.

Ἡ Ρωσικὴ φιλολογία ὕστερ' ἀπὸ τὸν Μπολσεβικισμό εἶναι χωρισμένη σὲ δύο στρατόπεδα· στοὺς παλιούς πού ἀποτελοῦν οἱ Ρῶσοι πρόσφυγες, πού κυττάζουν μετὰ νοσταλγία στὸ παρελθόν, καὶ στοὺς νέους μποσεβίκους πού ἀτενίζουν ἀδιάκοπα στὸ μέλλον, στὸ καινούργιο. Στὴ σειρά τῶν νέων ἀξίζει νὰ σημειωθοῦν τὰ ὀνόματα τοῦ Βόρι Πιλνιάκ, πού θεωρεῖται στὴν Εὐρώπῃ ὁ καλύτερός τους. Κάνει ἐνταντικὴ προσπάθεια σὲ νὰ βροῖσκει νεωτερισμούς πού συχνὰ ἔχουν πολλὴν τολμηρότητα, καὶ φτάνουν στὴν ὑπερβολὴ πού τὸν ζημιώνει. Εἶναι καλύτερος ἔτσι σὲ συντηρητικὰ τοῦ ἔργου. Τὸ καλύτερο, πού χρωστᾷ τὴ φήμη του, εἶναι τὸ φρεϊνὸ «Περ' ἀπὸ τὴ δάση». Ἔχει γράψει ἀκόμη ἓνα παράδοξο ἔργο· «Ἀφήγησις πάνω στὸν τρόπο τῆς συγγραφῆς διηγημάτων», πού θέλει, δίχως νὰ τὸ κατορθώσῃ, νὰ μιμηθῇ τὸν Πιραντέλλο. Παράπλευρα μετὰ τὸν Πιλνιάκ εἶν' ἓνας ἄλλος νέος, ὁ Ἡλίας Ἐρεμπουργκ—ἓνας ἔβραϊος τυχοδιώκτης (μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς) πούχει γυρίσει ὅλο τὸν κόσμον. Ταξίδεψε μόνος 13 χρόνῳ ἀπὸ τὴ Μόσχα στὸ Βερολίνο καὶ 15 λάβαινε μέρος στὴν πρώτη Ρωσικὴ ἐπανάστασι (1905). Φυλακίστηκε· μὰ φυλακισμένος διάβαζε τὸ Μάρξ· Μόλις ἐλευθερώθηκε ἀρχίζει ξανά τὰ ταξίδια καὶ σὲ μιά στιγμή γίνεται καλόγηρος Βενεδικτίνος. Γυρίζει στὴ Ρωσσία ἔπειτα ἀπὸ 10 χρόνια, καὶ λαβαίνει μέρος στὴ Μποσεβικικὴ ἐπανάστασι. Γνώρισε καλὰ τὴ ζωὴ ἔπειτα ἀπὸ τόσες περιπέτειες κ' ἔγραψε πράγματα μετὰ τραγικὸ χιούμορ πού συγκινοῦν κ' ἐνδιαφερόντων. Ἔχει ζωηρὰς ἀντιθέσεις στοὺς τύπους, πόνοντας ἀγγέλους καὶ δαίμονες. Εἶναι μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὁπαδὸς τοῦ Οὐγκώ, Σὼ, Πογσόν-ντὲ-Τερσίγ καὶ τοῦ Ντίκενς, μαζί. Ἀπὸ τὰ καλύτερὰ του φρεϊνὰ εἶναι «οἱ 13 πίπες» καὶ «ἡ ἀγάπη τῆς Ἰωάννας Νέυ».

Ἀπὸ τοὺς παλιούς ὅσοι μέινανε στὴ Ρωσσία χαντακώθηκαν. Ὅσοι ὅμως μετὰ τὴν ἀνατροπὴν ἔφυγαν ἔχουν τώρα φήμη παγκόσμια, ὅπως ὁ Μερκόβσκυ, Μπουνίν, Ρεμίτσωφ. Μιά στατιστικὴ δείχνει πὼς ἀπὸ τὸ 1918—24 οἱ Ρῶσοι πρόσφυγες τύπωσαν 92 ἡμερηίδες καὶ 326 φιλολογικὰ περιοδικά. Ἐκδοτικοὶ δὲ οἶκοι στὸ

ἑξωτερικὸ ἔβγαλαν κατὰ τὴν ἴδια περίοδο 4,200 βιβλία. Τὰ πῶ ἀξιόλογα περιοδικὰ τους εἶναι «Ἡ Ρωσικὴ Θέλησις» καὶ «ἡ Σύγχρονη ἡμερηίδα». Οἱ Σοβιετικοὶ λογοτέχνες ἀνοῦνται βέβαια κάθε ἀξία σ' αὐτὴ τὴν κίνησι, κ' αὐτὸ γιὰ εὐνόητους λόγους. Ἄλλο τόσο μιλοῦν οἱ πρόσφυγες γιὰ τοὺς μποσεβίκους συγγραφεῖς, δίχως ὅμως τοῦτο νὰ μειώσῃ τὴ θαυμαστὴ ἀντίση τῶν νέων Ρῶσων. Οἱ πρόσφυγες εἶναι στὴν ψυχὴ ὁμαδικὰ παρόμοιοι. Σὰ νὰ γράφουν ὅλοι μετὰ μιά ψυχὴ προπολεμικὴ ὑποστηρίζουν τὸν παλιὸ καλὸ καιρὸ. Εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς παράδοσης, ἀντίθετα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν Σοβιέτ, πού εἶναι ἐκείνου τῆς ἐπανάστασης καὶ τῆς ἔρευνας. Ἀπὸ τοὺς περιπλανώμενους αὐτοὺς συγγραφεῖς οἱ σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Ἰβάν Μπουνίν, ἀκαδημαϊκός, πού πιστὸς στὴν τεχντροπία τοῦ Τουργένιεφ, παραβλήθηκε μετὰ τὸν Lecomte de Liste. Τύπος περὶφανος κ' ἀδιάφορος σ' ὅτι συμβαίνει στὸν κόσμον, καταντὰ μονότονος. Τέλειος ρεαλιστὴς μετὰ βασιχὴ πηγὴ τὴν προεπαναστατικὴν Ρωσσία. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἀναφέρομε τὸν «Ἐρωτὸς τῆς Μίταιας» καὶ τὴ «Ζωὴ τοῦ Ἀρσένιεφ».

Κ' ἔρχεται μετὰ ὁ κατ' ἑξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ συμβολισμοῦ στὴ Ρωσσία, πού ἀπὸ τὰ 1900—14 ἠργίαζε σ' ὅλα τὰ στάδια τῆς τέχνης, ὁ Μερκόβσκυ. Ἐγραψε τὰ: «Ἰουλιανὸς ὁ ἀποστάτης», «Λεονάρδος-ντὰ-Βίντσι», «Πέτρος κ' Ἀλέξης». Σκοπὸς του ἡ θερησκευτικοκοινωνικὴ προπαγάνδα. Πιστεύει τὸ Χριστιανισμό καὶ τὴν εἰδωλολατρεία—δύο μορφές τῆς ἴδιας οὐσίας, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ σύνθεσι Θεὸς—ἄνθρωπος. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἐξορίας του ἔγραψε δύο μόνον ἔργα τὸ «Μεσσίας» καὶ τὸν «Τουτανχαμὸν στὴν Κρήτη». Δὲν ἔχει ὅμως πολλοὺς ὁπαδούς μετὰ τῶν ἐξοριστῶν. Σημειώνουμε ἀκόμη τὸν Κούσρεν, πού φημιστήκε ἐξωριστὰ μετὰ τὴ «Μονομαχία», πού περιγράφει τὸ Ρωσικὸ προπολεμικὸ περιβάλλον καὶ τὸν Σμελέφ, πού περιγράφοντας τὸ ἴδιο διακόπτεται ἀπὸ λυγμὸς κάθε τόσο.

Ὁ Τσάϊτσεφ, συνεχιστὴς τοῦ Τσέχωφ, θυμᾶται κ' αὐτὸς τὴν προπολεμικὴ ρωσικὴ φιλολογία στὸ ἔργο του «Τὸ χρυσὸ σχέδιο». Ἔχει γράψει καλλιτεχνικὰς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ἰταλία κ' ἰδίως ἀπὸ τὸν Ἄθω. Σὲ μεγαλύτερη ἀπ' αὐτὸν ἀχτίνα εἶναι ὁ Ρεμίτσωφ. Μ' ὅλο πούναι ἐξοριστὸς εἶναι στὴ γραμμὴ τῶν νέων μποσεβίκων, μετὰ τὴν ἐπιρροὴν τῆς νέας φιλολογίας καὶ παγκόσμια φήμη. Θεωρεῖται ὁ δάσκαλος τῆς νέας γενεᾶς, καὶ δημιουργεῖ τὸ ρεῦμα τοῦ νεο-ρεαλισμοῦ. Τὸ καλύτερό του ἔργο «Ἡ Ρωσσία στὴν ἀνεμοζάλη» εἶναι ἡ πῶ δυνατὴ καὶ πρωτότυπὴ περιγραφή τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης. Σημειώνουμε ἀκόμη τὴ γνωστὴ ποιήτρια Τσεταγιέβα, πού ἐξαιρέση κ' αὐτὴ ὅπως ὁ Ρεμίτσωφ, ἔχει ὁπαδούς καὶ στὴ Ρωσσία. Τὰ ποιήματά της ἔχουν φιλοσοφικὸ καὶ κοινωνικὸ χαραχτήρα, προσπαθώντας νὰ δώσουν μιά δυνατὴ πνοὴ στὴν ποίησι.

A. C.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Διάφορα.

Τὰ φοιτητικὰ πούχαν καὶ θλιβερά ἀποτελέσματα γιὰ μᾶς ἔχαν καὶ μιά παρήγορη ἀποψη: Ἐδειξαν πὼς ἡ σπουδάζουσα νεολαία ἔχει κάποια ψυχὴ μέσα της. Ἐξαρτᾶται τώρα ἀπὸ τὸν κ. Καθηγητὴς, τὴ ζωηρότητα αὐτὴ νὰ τὴ στρέψουν σὲ ζῆλο κ' ἀγάπην στὸ σπουδὴ καὶ στὴν ἐπιστήμη. Χρειάζεται—ὅπως πολὺ ὀρθὰ γράφει ὁ κ. Ροδάς—στενὴ ψυχικὴ ἐπαφὴ καθηγητῶν καὶ μαθητῶν, φιλικὸς σύνδεσμος μεταξὺ τους, ἐνδιαφέρο, ἀληθινὰ πατρικὸ.

—Ὁ διανοούμενος Νομάρχης μας κ. Θέμος Ἀθανασιάδης σχημάτισε ἐπιτροπὴν γιὰ τὸν πανηγυρισμὸ τῆς Ἑκατονταετηρίδας στὴ Ζάκυνθο. Πιστεύεται λοιπὸν πὼς μετ' ἐντόπιους ἔρανοους θ' ἀγοραστῇ ἐπὶ τέλους τὸ σπίτι τοῦ Σολωμοῦ.

—Ὁ κ. Α. Ζώης στίς «Μοῦσες» ζητεῖ, πολὺ ἐπιανετὰ, τὸ ἄνοιγμα τῆς Φωσκολιανῆς βιβλιοθήκης κ' ἐκείνης τοῦ Δε-Βιάζη, γιὰ ν' ἀποδοθοῦν στοὺς ἀνθρώπους τῶν ἡμερῶν. Συμφωνοῦμε πληρῶστα. Εἶν' αἰσχος νὰ καταστρεφθῶνται πολυτίμητα βιβλία, πού θὰ μπορούσαν νὰ συμπληρώσουν τόσες μελέτες καὶ βιβλιοθήκες νᾶναι ἀνεχτες μόνο στὰ παντῖα. Ὁ Δῆμος ὅμως ἔχει διαφορετικὴν ἀντίληψη. Τὰ πολλὰ βιβλία μὴ περὶ τὸν Δῆμον, βλέπουν! Γιὰ τελευταία φορὰ ὑποδεικνύομε: Πρέπει νὰ γίνῃ τελεία κ' ἐπιστημονικὴ καταγραφή καὶ σφράγισις ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν βιβλίων, φυλλαδίων, χειρογράφων καὶ ἀρχείων, ἀπὸ τὸ μόνο κατάλληλο εἰδικὸ ἐπι-

στήμονα στη Ζάκυνθο κ. Δ. Παπαγιαννόπουλο, που την εργασία του μπορούν οι αναγνώστες μας να έχτιμήσουν στις «Προσθήκες» της Bibliographie Ioniennne. Και να σχηματισθεί έποικική έπιτροπή από Δημ. Συμβούλους, διανουόμενους κ' εξέχοντες συμπολίτες.—Νά τεθούν σέ δημοπρασία διά των 'Αθηναϊκών έφημερίδων τὰ διπλά αντίτυπα, σέ τρόπο ώστε με τὸ αντίτιμο νά αγοράστούν τὰ έπιπλά για μιὰ αντίξια τῆς Ζάκυνθος βιβλιοθήκης σὸ Μέγαρο Δαμῖρη. 'Αλλά πρὸς Θεοῦ! 'Οχι ἀργόμεσθους καὶ σπατάλες. 'Ας πάει κατὰ μέρος—για μιὰ καὶ μόνη φορὰ— τὸ κομματικὸ συμφέρον!

Ἡ ἑκατονταετηρίδα τῆς Revue des deux Mondes.

Ὁ Διευθυντῆς τῆς Revue des deux Mondes κ. René Doumic εἶχε τὴν εὐγένεια νά μᾶς προσκαλέσει στίς ἐπίσημες γιορτὲς τῆς ἑκατονταετηρίδας τῆς πού περιλάβαινε δεξίωση στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, στὸ Δημαρχεῖο καὶ στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σορβόννης. Ἡ «Ἴονιος Ἀνθολογία» τὸν εὐχαρίστησε για τὴν τιμὴ καὶ δώρισε ἀντιπροσώπους τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς συνεργάτες, κ. κ. Δ. Ζακυνθινὸ καὶ Μ. Βάλσα. Ὁ κ. Doumic ζήτησε ἄκρμα τὴ γνώμη τῆς κ. Μινώτου για τὴν Revue, για τὸ πολυτελὲς Ἀνέκωμα πού εἰτοιμάζει.

Ὁ κ. Ζακυνθινὸς μᾶς γράφει σχετικὰ με τὶς γιορτὲς τὰ ἐξῆς:

«Τὶς 15 Δεκεμβρίου ἔγινε στὸ μεγάλο ἀμφιθέατρο τῆς Σορβόννης ἡ ἐπίσημη συνεδρία τῶν ἑορτῶν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Revue des deux Mondes, στίς ὁποῖες εἶχα τὴν τιμὴ νά ἀντιπροσωπεύσω τὴν «Ἴονιος Ἀνθολογία». Ἡ συνεδρία αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη, τὸ ἐπίσημο καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ.

Παρίστατο ὁ ἠρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Dumergue καὶ προήδρευεν ὁ κ. Marrand, ὑπουργὸς τῆς Παιδείας.

Τὸν ἐναρκτήριο λόγο τοῦ πρώτου μέρους ἐξέφωνησεν ὁ κ. Ἄνδρ. Bellessort, ὁ ὁποῖος πολὺ σύντομα ἐξῆρε τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐκατόχρονης ζωῆς τοῦ περιοδικοῦ. Μετὰ τὸ λόγο τοῦ κ. Bellessort ἐμίλησαν ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὁ κ. Paul Bourget (διά τοῦ κ. Henry Bordeaux), ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παρισιῦ ὁ κ. R. Thamin, ἐκ μέρους τοῦ Collège de France ὁ κ. J. Bédier καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἐταιρείας τῶν λογίων ὁ κ. Pierre Benoit. Ὁλοι αὐτοὶ οἱ ῥήτορες ἐξήραν τὴ σημασία, πού εἶχε ἡ Revue des deux Mondes μέσα στη γαλλικὴ σκέψη.

Ἀκολούθησαν οἱ προσφωνήσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων ἐπιστημονικῶν ὀργανώσεων.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐτόνισε τὸ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον τοῦ περιοδικοῦ για τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά, τὰ Βυζαντινά καὶ τὰ νεοελληνικά πράγματα. Ἡ προσφωνήση τοῦ κ. Ἀνδρεάδη ἔτυχε θερμοτάτης ὑποδοχῆς ἀπὸ τοὺς παρίσταμένους.

Μετὰ τὰς προσφωνήσεις ὁμίλησεν ὁ διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ κ. René Doumic καὶ εὐχαρίστησε τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καὶ τὸν κ. Marrand, τοὺς ὁμιλητὰς καὶ ὅλους τοὺς ἀντιπροσώπους.

Τελευταῖος ὁμίλησεν ὁ ὑπουργὸς κ. Marrand. Ὁ ὁμιλητῆς ἐπαίνεσε τὴ δράση τῆς Revue des deux mondes, τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν ἠθικὴ. Ὁ λόγος τοῦ κ. ὑπουργοῦ ἐτέλειωσε με τὰ ἐξῆς: «Ἄν σέ ἐκατὸ χρόνια ἄλλοι ἀπὸ μᾶς γερμίσουν αὐτὸ τὸ ἀμφιθέατρο για νά γιορτάσουν τὴ δευτέρη ἑκατονταετηρίδα τῆς Revue des deux mondes, ἄς εἴμεθα ἀπὸ τώρα βέβαιοι ὅτι οὔτε ἡ Σορβόννη μας οὔτε ἡ Revue θὰ ἔχουν γνωρίσει τὴν ἐπίδραση τοῦ χρόνου».

Ἐπακολούθησε τὸ καλλιτεχνικὸ μέρος. Ἀπηγγέλθησαν ποιήματα, ὅπως «τὸ σπίτι τοῦ Βοσκοῦ» τοῦ Alfred de Vigny ἀπὸ τὸν κ. Jérôme Tharaud. «Ἡ μπαλλάδα στη σελήνη» τοῦ Alfred de Musset ἀπὸ τὴν δ. Bovy κλ. Ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνες τῆς Comédie Française παίχτηκε ἕνα μικρὸ δραματάκι τοῦ Alfred de Musset «Ἡ νύχτα τοῦ Ὀκτώβρη» καὶ μιὰ σαρταριστὴ κωμῳδία τοῦ G. Courteline «Ἡ μεγάλη θλίψη».

Στὸν κ. Doumic διεβίβασα τὰ θερμὰ συγχαρητήρια καὶ τὶς εὐχὲς τῆς «Ἴονιος Ἀνθολογίας».

οἶκος «Ἀγών», βιβλιοπωλεῖον «Ἐστίας», Σταδίου 50, Ἀθήναι, 1929, δρ. 50.

— Γιάννη Σκαρίμπα: «Καίμοι στὸ Γριπονήσι» διηγήματα Α'. Βραβεῖδ «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» Ἐκδοσις «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» Ἀθήναι 1930.

— Ἰωάννου Θεοφ. Κακριδῆ: «Ἀραῖ» μυθολογικὴ μελέτη. Ἀθήναι, 1929, δρ. 50 (για τοὺς φοιτητὲς δρ. 40).

— Γεωργ. Κ. Σχοινᾶ: «Γεωγραφικὴ Ἐπισκόπησις τῆς Ζακύνθου». Ἀθήναι, 1929, (Ἐκδοσις τοῦ συλλόγου τῶν ἐν Ἀθήναις, καὶ Πειραιεῖ Ζακυνθίων).

— Καρόλου Σλάιχ: «Ἡ Ἀθανασία τοῦ σώματος» (μετάφραση Ἄνδρ. Δαλέξιου). Ἀπὸ τῆ σειρά τῶν Μελετῶν τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Γ. Καλέργη (Πανεπιστημίου 22B). Ἀθήναι, 1929. δραχ. 5.

— Μ. Μωυσεῖδου, ἱατροῦ: «Ἐγκράτεια-Γάμος», ἐπιστημονικὴ μελέτη. Ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ «Ἐρευνα» (Α. Κασιογόνη). Σεπτέμ, 1929, δραχ. 7.

— Ὁρέστη Διγενῆ: «Ἐλευθερο πνεῦμα» κριτικὴ μελέτη. Ἐκδότης Α. Ράλλης, Εὐρυπιδίου 6, Ἀθήναι, 1929, δραχ. 20.

— Διον. Α. Ζακυνθινῶ: «Κεφαλληνίας ἱστορικὰ καὶ τοπωνυμικά» (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ 5' τόμου τῆς ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν). Ἀθήναι, 1929.

— Δημ. Γ. Καλογεροπούλου: «Ὁ Ἐθνικισμὸς εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν τέχνην». (Διάλεξη πού δόθηκε στὴν αἴθουσα τοῦ Παρνασοῦ). Ἀθήναι, 1929, δρ. 6.

— Μιχ. Γ. Πετρίδης: «Οἱ τάσεις τῆς μεταπολεμικῆς λογοτεχνίας» μελέτη τεχνοκριτικῆ. Πειραιεύς, 1929.

— Μιχ. Γ. Πετρίδης: «Πῶς ἀγαποῦν οἱ Τουρκάλες» (διήγημα). Ἀθήναι, 1929.

Π. Ε. Δρακοῦλη: «Ἐκθεσις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν» ἀπὸ τὸ ἐν Ρώμῃ διεθνὲς συνέδριον στέγης καὶ ρυθμισμοῦ πόλεων. — Roma, tipografia del Senato, 1929.

— Παύλου Χριστοπούλου: (νομογεωπόνου Ζακύνθου): «Μπουμπουγέρι» (ἀπ' τὰ βλαπτικὰ ἔντομα τῆς σταφιδαμπέλου) Γραμμένο σέ ὠραία καὶ πειστικὴ δημοτικὴ με ὠραιότατο πρόλογο για τὴ Ζάκυνθο καὶ στατιστικὴ τῆς παραγωγῆς τῆς. Ἀθήναι 1929.—Τοῦ ἴδιου πολὺγραφου ἐπιστήμονα λάβαμε πολλὰ ἄλλα ἔργα, ὅλα γραμμένα σέ ἄπταιστη δημοτικὴ, ὅπως τὸ «Ὁ κίνδυνος ἐκ τῆς Φυλλοξέρας».

— Θωμᾶ Βελλιανίτη: «Περὶ τῆς δημοσιονομικῆς καταστάσεως τῶν Παξῶν ἐπὶ ἐνετοκρατίας καὶ μέχρι τοῦ 1803» (Extrait ἀπὸ τὸ Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher τοῦ καθ. Ν. Βέη).

— Ἐλισσαίου Μπριγιέντη (Καθ. Διδάκτ. τῆς Νομικῆς, τῆς φιλολογίας καὶ τῆς φιλοσοφίας): Δεξιὸν Νεοελληνο-ἰταλικὸν καὶ ἰταλο-νεοελληνικὸν τῆς γραφομένης καὶ τῆς λαλουμένης γλώσσης.—Τόμοι δύο. Ἐκδοσις Β'. ἐκπονηθεῖσα τῇ συνεργασίᾳ Καρόλου Μπριγιέντη Καθηγητοῦ, διδάκτορος τῆς Φιλολογίας.

Ἐκδότης Ulrico Hoepli, Milano, 1929. Τὸ τελειότερον τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων.

Περιοδικὰ κ' ἐφημερίδες.

— Στὸ «Νουμᾶ» (Νοέμβριος) ἕνα ὠραῖο ποίημα τοῦ Ἐφταλιώτη για τὸν Ψυχάρη, μιὰ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ Ρήγα Γκόλφης: «Ὁ Ψυχάρης, ἡ ζωὴ, τὸ φανέρωμα καὶ τὸ ἔργο του», ἄλλες τοῦ Παρορίτη καὶ Φιλίγγη, ἐκλεκτὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ κλ. Στὸ τεῦχος Δεκεμβρίου: «Για τὴν ἰδέα τοῦ Τάφου», ἀλυτικὴ μελέτη τοῦ Κ. Παλαμᾶ, «Κριτικὸς ὑστερισμὸς πᾶνω στὸ Σολωμῶ» τοῦ Κώστα Παρορίτη κλ.

— Στὴν «Ἑλληνικὴν Ἐπιθεώρησι» (Ὀκτ.) ἄρθρα για τὸν Ψυχάρη τοῦ Παύλου Ἀστάρτη καὶ Μαριέττας Μινώτου. Ἀπὸ τὸ τεῦχος Δεκεμβρίου, πού μπαίνει στὸ 23ο χρόνο τῆς ἐκδόσεως του, ἡ φίλη Διευθύντρια ἔκαμε, πολὺ ἐπαινετὰ, μεγάλες μεταρρυθμίσεις προσελάβε στὴ Διεύθυνση καὶ τὸν συμπάθη ποιητὴ Ἀπ. Μαγγαλῶρη ἀνοίξας διὰπλατὰ τὴν κρητικὴν τῆς στοὺς νέους κ' ἐγκολπούμενη τὸ σύγχρονο προσθετικὸ πνεῦμα προσχώρησε στὸ Δημοτικισμὸ. Ἡ «Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησι» συγχρονισμένη εἶται καὶ με τὴν πείρα πού ἔχει, θὰ ἐνθουσιάσει ἀσφαλῶς τοὺς ἀναγνώστες τῆς καὶ τοὺς εἰλικρινεῖς φίλους τῆς.

— Σεχωριστό επίσης το τεύχος της «*Νέας Έστιας*», το αφιερωμένο στον Ψυχάκη, με μίαν ωραιότητα ὄδη τοῦ Ρήγα Γκόλφη, με λαογραφικά μοιρολόγια τοῦ κ. Μαρίνη, ποίημα τοῦ Ποριώτη, μελέτη τοῦ Λορεντζάτου, Δώρας Μοάτσου, Μιχ. Πετροῦ, Σπαταλά, Τριανταφυλλίδη, καὶ γνώμες πολλῶν παλιῶν καὶ νέων λογοτεχνῶν (μὴ καὶ τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου). Στὶς γνώμες μᾶς ἄρσσε τοῦ κ. Μάρκου Τσι- (μὴ καὶ τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου). Στὶς γνώμες μᾶς ἄρσσε τοῦ κ. Μάρκου Τσι- ρον. Οἱ παλιοὶ φαίνονται κάπως συντηρητικοί οἱ νέοι δὲ δίχως ἐπιφυλάξεις. Γι' αὐ- τοὺς ὁ Ψυχάκης μένει σύμβολο. — Πολύ-πολύ ὄραιο καὶ τὸ Χριστουγεννιάτικο τεύχος τῆς με ἐκλεχτῆ συνεργασία καὶ εἰκόνας.

— Στὰ «*Νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα*» (Νοέμβριος) : «*Τὸ νυφικὸ φόρεμα*», διήγημα τοῦ Μαρίνου Σιγούρου.

— Πνευματωδέστατο τὸ πρωτοχρονιάτικο φύλλο τοῦ Ζακυνθίου «*Ἀγκαθίου*».

— Πολύ συμπαθητικὸς καὶ με διαλεχτῆ συνεργασία ὁ «*Διανοούμενος*» (Δεκέμ- βριος), μ' ὄραιο ποίημα τοῦ Μαμμέλη, διηγήματα κτλ. Ἐπίσης τὸ τεύχος Ἰανου- αρίου. Με ποιήματα Παύλου Νιρβάνα, Θεοχάρη κτλ., καὶ με μὴ μελέτη τῆς Ρίτας Μπούμη γιὰ τὸ ἔργο τῶν Ἰταλῶν Γκράτσια Ντελέντα καὶ Ἄντα Νέγκρι.

— Στὸ «*Ραδάμανθυ*» (Νοέμβρ.) ἓνα ποίημα τοῦ Σπ. Μαρίνου «*Στὴ Ζάκυνθο*».

— Στὸ «*Messenger d'Athènes*». (27 Ὀκτ.) «*Le Parthenon Zakynthien*»

τοῦ Σ. Θεοδώτου.

— Στὴ «*Δωδεκάνησο*» (Ἀλεξανδρείας) τοῦ Ξάνθου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἀπὸ τὸ νιόβγαλο βιβλίον τοῦ καθ. Μαλανδράκη «*Συμπληρωματικαὶ σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως*».

— Στὴν «*Πρόοδο*» (Πατρῶν) : *Τὸ θέατρο Bragaglia—ἡ ἐλευθέρα σκηνὴ τῶν ἰταλῶν*», μελέτη τῆς κ. Μαρ. Μινώτου.

— Στὸν «*Τηλέγραφο*» (Πατρῶν) δυὸ ἄρθρα τοῦ Δημάρχου Μεσολογγίου Χρ. Εὐαγγελάτου γιὰ τὸ «*ἔργο τῆς Ἐνώσεως τῶν Δήμων*».

— Στὸ «*Νεολόγο*» ἄρθρα γιὰ τὴν Πάτρα καὶ τὴν κοινωνία τῆς στὰ 1870.

— Στὸν «*Κήρυκα*» (Νέας Ὑόρκης Ὀχτ.) : «*Ζακυνθιοὶ τύποι*», χαρακτηρισμοὶ τοῦ ἰδρυτῆ τοῦ Ρίζοσπαστικοῦ κόμματος Κωστ. Λομβάρδου.

— Στὸν «*Κυριακάτικὸ Ἐθνικὸ Κήρυκα*» (Νέας Ὑόρκης—3 Νοέμβρ.) : «*Πάνω στὰ σκόρπια μάρμαρα τοῦ θεάτρον τοῦ Ἀπόλλωνος στοὺς Δελφούς*», ἀνταπόκριση τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου, ποὺ παρακολούθησε τὸ Συνέδριον τῆς Βιρήνης στοὺς Δελφούς.

— Στὸν «*Ἐρυθρὸ Σταυρὸ τῆς Νεότητος*» (Νοέμβριος), ἱστορικὸ σημεῖωμα τοῦ Δ. Κόκκινου «*Τὸ μυστικὸ τοῦ Καποδίστρια*».

— Στὴν «*Ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα*» Ζακύνθου : «*Ζακύνθου χριστιανικὰ μνημεῖα ποὺ ἐρεῖπουν- ται καὶ ἐξαφανίζονται. Μονὴ Ἁγίου Ἀνδρέα*» ἀπὸ τὸ ζωγράφο Πελεκάση.

— Με σεμνὴν ἐμφάνιση καὶ πρόγραμμα πανεπιστημιακὸ ἐπανεκδόθηκε ἡ ἀγα- πητὴ «*Ἐσπανησιακὴ Ἠχώ*». Στὸ Β'. φύλλο διαβάζομε ἐπιστολὴ τοῦ Διευθυντῆ τῆς κ. Α. Ζώντου στὸν κ. Ξενοπούλου με πληροφορίες γιὰ τὴν προτομὴ τοῦ Μα- βίλη στὴν Κέρκυρα.

— Στὸν «*Ταχυδρόμο*» (Μιτυλήνης) ποιητικώτατη περιγραφή τοῦ «*Ὁρθρου*» καὶ πλατεῖα λαογραφικὴ μελέτη γιὰ τὴ Λέσβο ἀπὸ τὸν Πέλις Ἀβέτ.

— Ἀπὸ τὸ «*Journal des Hellènes*» μαθαίνουμε πὺς δημοσιεύθηκε στοὺς «*Times*» ἐκκλήση τοῦ ἀρχαιολόγου Sir Rennell Rodd γιὰ χρηματικὴν ἐνίσχυση τῆς «*Ithaca Exploration Fund*» γιὰ τὶς ἀνασκαφὰς ποὺ θὰ γίνουσι στὴν Ἰθάκη, γιὰ νὰ βρεθοῦν τὰ μέρη ποὺ περιγράφει ὁ Ὅμηρος καὶ ἰδίως τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσεῆ.

— Στὴ συμπαθέστατη «*Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη*» (Ἀλεξανδρείας Σεπτ.) τῆς κ. Ρί- κας Σεγκοπούλου, ἓνα πεζὸ (ἀνέκδοτο) τοῦ Καρατάκη, ἓνα δραματικὸ τοῦ Χάγεο Μπουφίδη, πολὺ ὄρατα ποιήματα με ἐπίδραση Καβαφικὴ, πεζὰ ἀντικριτικῆ τῆς κ. Σεγκοπούλου στὸν Κ. Βάρναλη γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Παπανούτσου «*Ἡ Τριλογία τοῦ Πνεύματος*», βιβλιοκρισίαις (κρίνονται καὶ τὰ Ζακυνθινὰ ἀγρολούλουδα), σημει- ὴματα κτλ.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΙΜΙΤΕΔ

Ἡ ἀρχαιότερα τῶν ἐν Ἑλλάδι Τραπεζῶν

Ἰδρυθεῖσα τῷ 1839

—οο—

Κεφάλαια καὶ ἀποθεματικὰ Λίραι 350.000

Ἐξυπηρετήσασα ἐπὶ 90 ὅλα ἔτη τὸν Ἐμπορικόν, Ἀστικόν καὶ Ἀγροτικόν κόσμον τῆς νήσου.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Εἰς ταμιευτήριον μέχρι Δο. 100.000.

Εἰς τρεχ. Δ/σμον καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ ἀπεριορίστως.

Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρω χρεωγράφων— Ἀγορὰ καὶ πώλησις χρεω- γράφων εἰς τιμὰς χρηματιστηρίου— Δάνεια καὶ προκαταβολαὶ ἐπὶ ἐμπορευμάτων— Ἐκδόσις ἐπιταγῶν καὶ ἐμβάσματα ἐπὶ Ἐσωτε- ρικοῦ καὶ Ἐξωτερικοῦ— Ἀγορὰ καὶ πώλησις ὄλων τῶν ξένων συναλλαγμάτων— Πᾶσα καθαρῶς τραπεζικὴ ἐργασία.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ

“ΣΟΚΟΜΠΕΛ,”

Βενζίνη, Πετρέλαια ἀκαθάρατα, Ὄρυκτέλαια.

— Διαρκὴς Παρακαταθήκη —

Παρὰ τῷ Ἀντιπροσώπῳ ΑΝΤΩΝΙΩ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ “Η ΕΝΩΣΙΣ,”

Ἰδρυθεῖσα τῷ 1829.

Ἡ μεγαλειτέρα Γαλλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία καὶ ἐκ τῶν πρώτων Εὐρωπαϊκῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιριῶν Ζωῆς.

Πράκτωρ Ζακύνθου ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ “ΝΕΣΤΛΕ,”

Γάλα Βλάχας, Γαλακτοῦχον Ἄλευρον Νεστλέ, Φαρίνα ΜΙΛΟ

—ο Διαρκὴς Παρακαταθήκη ο—

Παρὰ τῷ Ἀντιπροσώπῳ ΑΝΤΩΝΙΩ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ ἀρχαιότερα καὶ μεγαλειτέρα Ἑλληνικὴ Τράπεζα

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

— 33 Ὑποκαταστήματα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα —

Πρακτορεῖον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ 51 Maiden Lane.

Ἀνταποκρίται εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ Ἐξωτερικοῦ

Ο ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Γ. ΚΑΛΕΡΓΗ

(ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 22Α)

θέτει μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς κυκλοφορίαν τὸ θανμάσιον

ΛΕΥΚΩΜΑ ΜΑΡΚΟΡΑ

ΤΗΣ

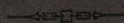
«ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ»,

Συνεργάζονται οἱ κ. κ. Μπάμπης Ἄννινος, Βάλσας, Βουτυριδῆς, Θεόδ. Βελλιανίτης, Ρήγας Γκόλφης, Ἰωάν. Γρουπάσης, Στέφ. Δάφνης, Εὐθέγη Δεντρινοῦ, Δ. Ζακυνθινός, Ἄριστος Καμπάνης, Διον. Καλογερόπουλος, Θράσος Καστανάκης, Γ. Δαμπελέτ, Phileas Lebesgue, Μιλτ. Μαλακάσης, Σίμος Μενάρδος, Μαριέττα Μινότου, Μυρτιώτισσα, Π. Νιρβάνας, Γρηγ. Ξερόπουλος, Κωστής Παλαμᾶς, Ζαχ. Παπαντωνίου, Διον. Παλαγιαννόπουλος, Ν. Πετιμεζᾶς Λαύρας, Μαρίνος Σιγοῦρος, Σωτήρης Σκίπης, Γεω. Σπαταλᾶς, Ψυχάρης, Hesseling, Βίκτωρ Δούσμανης, Γεώργ. Χατζηδάκης, Τέλλος Ἄγρας, Carlo Brighenti, Χρ. Εὐαγγελᾶτος.

Ἡ ζωὴ τοῦ ποιητῆ, ἡ ἐποχὴ του, τὸ ἔργον του, ἡ Ἑπτανησιακὴ σχολή, ἀναλύεται ἀπὸ τοὺς ἱκανώτερον καὶ εἰδικώτερον ἑλληνας λογοτέχνες.

Στὶς 120 πολυτελεῖς σελίδες του θὰ περιέχει ἀκόμα τὰ καλύτερα ποιήματά του καὶ ἀριστουργηματικὰ μελανογραφεῖς τῆς Κερκύρας ἀπὸ τὸν Sargent.

== Ὁλόκληρον Δραχ. 15. ==

Οἱ συνδρομητὲς τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» θὰ τὸ λάβουν μετ' ἐκπτώσιν 50 ο/ο, ἐκτὸς τῶν ταχυδρομικῶν.

Ζητήσατέ το ὄλοι ἢ γράψατε στὸν ἐκδότη

Γ. ΚΑΛΕΡΓΗ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΣΤΙΚΗ